

Fullerton

RUNOT

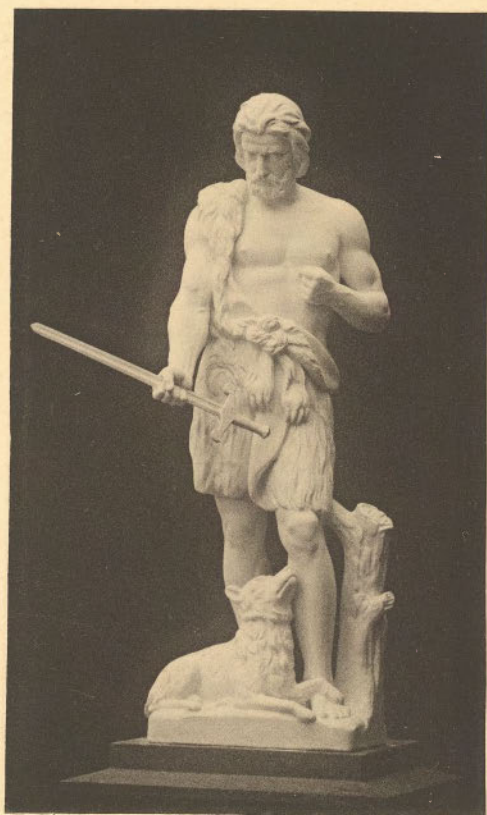
968.

S. J. lahjoittama 18 ¹³/_{IV} 86.

SUOMALAISEN KIRJALLISUUDEN SEURAN

TOIMITUKSIA.

64 OSA.

HELSINGISSÄ,

SUOMALAISEN KIRJALLISUUDEN SEURAN KIRJAPAINOSSA,

1882.

KULLERVON RUNOT.

INKERIN TOISINNOISTA LISÄTTY

UUSI PAINOS.

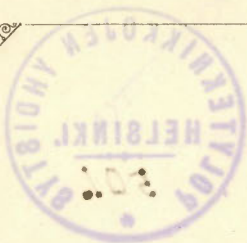

VARUSTETTU KOLMELLA KUVALLA.

HELSINGISSÄ,
SUOMALAISEN KIRJALLISUUDEN SEURAN KUSTANTAMA,

1882.

KULLERVOON RUNOT

HELSINGISSÄ

HELSINGISSÄ,
SUOMALAISEN KIRJALLISUUDEN SEURAN KIRJAPAINOSSA,
1882.

Esi puhe.

Tutkiessani Suom. Kirj. Seuran kokoelmia olen jo kauan huomannut, kuinka paljon kauniita lisää Kullervo-jaksoon vielä piilee Kalevalan toisen painoksen ilmitulon jälkeen kerätyissä Inkerin runoissa. Nämät olen nyt, Elias Lönnrot'in luvalla, sovittanut paikoil-lensa. Lisäksi olen myös paikottain pannut soveljaita kohtia muutamista Inkerin lyyrillisistä runoista. Tämän tekoni puolustukseksi voin ensiksikin viitata itse Kalevalan nerokkaan kokoonpanijan esimerkkiin tässä suhteessa; mutta paitsi sitä talonpoikaisetkin runonlaulajat tekevät yhä samaa; he ottavat yhdestä runosta toiseen, mitä katsovat soveljaaksi kaunisteeksi. Niin esim. ne lyyrilliset sotalaulut, joista olen ottanut tappelunkuvauksen, sisältävät runsaasti toisia kuvauksia, jotka myös Inkerin Kullervo-runoissa löytyvät, lienevätkö sitten alkuaan lainatut epillisistä lyyrillisiin vai päinvastoin. Sitten seuraava hävityksen kuvaus tosin ei myös löydy Kullervo-runoin toisunnoissa; mutta se on välistä tavattava parissa, kolmessa ballaadissa, olematta yksin-omainen yhdellekään niistä. On siis paljas sattumus, ettei jo talonpoikaiset runonlaulajat ole sovittaneet näitä minun lisäämiäni kauniita paikkoja Kullervo-runoihin. Kuka-paties ovatkin ne jo sovitetut johonkin toisintoon, joka sattumalta ei ole joutunut keräilijäin kuuluviin.

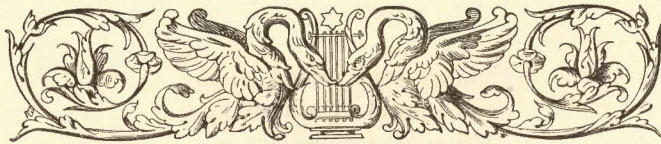
Lönnrot'in järjestyksen olen pitänyt muuttumatta. Ensiksikin vaati sitä kunnioitus vanhaa runo-isäämme sekä kansamme kallista Kalevala-aarrettamme kohtaan,

ettei ruveta tehtyä teosta enää aukirepimään, jolloin mielivallalle tulisi loppumaton hutiloimisen tilaisuus. Mutta paitsi sitä minä, niinkuin jokainen runotoisintojemme käsikirjoituksiin tarkemmin tutustunut, olen tullut siihen päätökseen, ettei Kalevalaa voisi toisella tavalla luontevammin ja kauniimmin kokoon panna. Kullervossa tosin yksi ja toinen paikka, erikseen katsoen, näkyisi vaativan muutosta ja samassa tarjovan helppoa tilaisuutta siihen. Mutta kun sitten taas toisia osia tässä mahtavassa runoelmassamme rupeaa tarkastamaan, niin huomaa kohta, että tuo niin mukavaksi katsottu parannus todenteolla ja kokonaisuuden kannalta katsoen olisi rumennus, jopa mahdottomuus. Ainoa pieni muutos, jonka siis olen rohjennut tehdä, on miekan rukoilemisen siirtäminen siihen paikkaan, missä Kullervo saa muut sotavaruksensa.

Tutkijoita varten, jotka tahtonevat varmistua uitten lisäysten tosiperäisyydestä, olen loppuun liittännyt tarkan luettelon löytöpaikoista ynnä muitten selitysten kanssa.

Helsingissä Marrask. 25 p. 1882.

J. K.

Ensimmäinen (31:s) runo.

Kasvatti emo kanoja,
Suuren joukon joutsenia,
Kanat aialle asetti,
Joutsenet joelle saattoi;
Tuli kokko, niin kohotti,
Tuli haukka, niin hajotti,
Siipilintu, niin sirotti:
Yhen kantoi Karjalahan,
Toisen vei Venäjän maalle,
Kolmannen kotihin heitti.

Minkä vei Venäehelle,
Siitä kasvoi kaupanmiesi;
Minkä kantoi Karjalahan,
*Se kasvoi Kalervo kaunis
Karjalan kanannunilla;*
Kunkapa kotihin heitti,
*Kuka Suomessa sikisi,
Söi Suomen sianlihoja,*
Se sikesi Untamoinen
Ison päiviksi pahoiksi,
Emon mielimurtehiksi.

Untamoinen verkot laski
Kalervon kalavetehen;
Kalervoinen verkot katsoi,
Kalat konttihin kokosi;

Untamo utala miesi
 Sepä suuttui ja vihastui,
 Teki soan sormistansa,
 Kämmenpäistänsä keräjät,
 *Kansan kantapohjistahan,
 Väen varpahaisistahan,*
 Toran nosti totkusilta,
 Artin ahven-maimasilta.

Torelivat, tappelivat,
 Eikä voita toinen toista;
 Minkä toistansa tokaisi,
 Sen sai itse vastahansa.

Jopa tuosta toisen kerran,
 Kahen, kolmen päivän päästä
 *Kalervo pojut kavala
 Kylvi kauran kankahalle
 Untamon uksen etehen.*

Untamolän uljas uuhi
 Söi Kalervon kaurakylvön;
 Kalervoisen kärtsä koira
 Repi uhen Untamolta.

Untamo uhittelevi
 Kalervolle veljellensä,
 Surmata su'un Kalervon,
 Lyöä suuret, lyöä pienet,
 Koko kansan kollahella,
 Tuvat polttoa poroksi.

Laittoi miehet miekka vyölle,
 Urohot ase kätehen,
 Pojat pienet piikki vyölle,
 Kaunot kassara olalle;
 *Pätevät kypärä päähän,
 Kaikki kultakalkkaleihin,
 Kansan kultarenkahisiin;*

Läksi suurehen sotahan
Vasten veljeä omoa.

*Katsoivat Kalervon lapset

Ylähältä ikkunasta:

„Mi tulee meiän tuvalle?

Tuleeko savu sakea,

Vai vieree vireä vihma,

Vai on se lemeä lekku*

Noien peltojen perillä,

Kujan uuen ulkopäässä?“

*Ano tyttö, aino tyttö,

Kalervoisen kaunis minjä,

Suki päätä ämmältähän,

Kampas päätä kantajalta

Kammallahan kultaisella,

Sualla hopeapäällä,

Uksen suussa, orren alla,

Kahen ikkunan välissä;

Pisti päätänsä ovesta;

Suuta suuresta lovesta:

„Äijäseni, ämmäseni,

Siintävi sininen pilvi,

Puuntavi punainen pilvi!“

Katsoipa Kalervo itse,

Näki tuo soan tulevan:

„Minjäseni, marjaseni,

Pelästy, älä ihastu!

Ei siinnä sininen pilvi,

Ei puunna punainen pilvi;

Siintävi sininen vaate,

Puuntavi punainen vaate;*

Ne on Untamon urohot,

Tulla suorivat sotahan

Kalervoja kaatamahan.“

Tuli Untamon urohöt
 *Viisinkymmenin hevosin,
 Viisin miehin rattahilla,
 Viisin miekoin miestä päälle.
 Sota Untamon tulevi,
 Tuli peltojen perille,
 Tuli tarhojen sisälle,
 Jopa tungeksen tupahan.
 Tappoi suuret, tappoi pienet,
 Tappoi kerran keskimmäiset,
 Tappoi vanhat ja vakavat,
 Tappoi nuoret nousevaiset,
 Tappoi vastasyntynehet;
 Akat ampui kiukahalle,
 Lapset lautsojen välihin.*
 Kaatoivat Kalervon joukon,
 Su'un suuren surmasivat,
 Talon polttivat poroksi,
 Tasoittivat tantereksi.

Jäi yksi Kalervon impi
 Kera vatsan vaivaloisen,
 Senpä Untamon urohöt
 Veivät kanssansa kotihin
 Pirtin pienen pyyhkiäksi,
 Lattian lakaisiaksi.

Oli aikoa vähäisen,
 *Vuotettiin syntyväksi,
 Katsottiin kasvavaksi;*
 Syntyi pieni poikalapsi
 Emollen osattomalle;
 *Syntyi suuren suon selälle,
 Auke'immalle aholle.*
 Miksi tuo nimitetähän?
 Emo kutsui Kullervoksi,

*Pani ehtopoiaksehen,
 Sanovi sotijaloksi;
 Unto vennon-joukkioksi,
 Muu suku nimettömäksi.
 Kenpä tuohon tuotanehen,
 Kenpä tuohon Tuomariksi,
 Ristiäksi, kastajaksi?
 Tuoaan ukko tuomariksi,
 Virokannas kastajaksi.
 Eipä ukko ristikänä,
 Virokannas kastakana
 Isätöntä, emätöntä,
 Eikä aivan armointa.
 Virokannas, viisas ukko,
 Sepä siihen neuvon keksi;
 Niin ukko sanoiksi virkki,
 Niinpä uunilta urahti:
 „Ei tietä itseä sillä;
 Viekää häntä jos vetehen,
 Temmatkaatte jos tulehen!“

Puhui poika kolmi-öinen,
 Kaksipäiväinen Kaleva
 Taisi taiten vastaella:
 „Oi sie ukko ulkomainen,
 Virokannas Karjalainen,
 Kun olet väärin tuominnunna,
 Väärin kannatat lakia.
 En ole emoton lapsi,
 En ole isätön lapsi;
 Kalervo minun isäni,
 Keltahiuksinen korea.“

Silloin ukko lapsen kasti,
 Pienoista puhastelevi,
 Risti lapsen ripsahutti

Pohjolan kuninkahaksi,
Rahavaaran vartijaksi.*

Pantihinpa poika pieni,
Orpolapsi laitettihin
Tuutuhun tutajamahan,
Kätkyehen liekkumahan,

Vipuhun vipajamahan.

Liekkui lapsi kätkyessä,

Valkeainen paita päällä,

Lapsi liekkui, tukka löyhki,

*Hiukset liekkui liemeniset;

Kätkyt pärnäinen pärisi,

Hihnat suoliset solisi,

Vipu vinkui vaahterinen,

Pirtti kuusinen kumisi,

Laki lautainen helisi.*

Liekkui päivän, liekkui toisen,

Jopa kohta kolmantena

*Kuuluvi melu kylähän,

Tuli orjat katsomahan.*

Niin tuo poika potkaisihe,

Potkaisihe, ponnistihe,

Katkaisi kapalovyönsä,

Pääsi päälle peittehensä,

Särki liekun lehmuksisen,

Kaikki riepunsa revitti.

*Orjat suuttui ja vihastui,

Orjat nosti miekkojansa,

Sotamies piikillä pisti,

Laps remahti nauramahan,

Orjat täytyi itkemähän,

Väki virkkoi keskenänsä:

„Tästä kasvavi kaotus,

Vihansuopa virkoavi,
Vihansuopa, luunpurija!“

Veivät viestin Untamolle,
Untamo imehtelevi;
Tuo näki hyvän tulevan,
Keksi poian kelpoavan;
Vartoavi, vuottelevi*
Tätä tästä kasvavaksi,
Mieltyväksi, miestyväksi,
Oike'in urostuvaksi,
Saavaksi sataisen orjan,
Tuhantisen turpuvaksi.

Kasvoi kuuta kaksi, kolme,
Jopa kuuna kolmantena
Poika polven korkeuisna
Alkoi itse arvaella:
„Kunpa saisin suuremmaksi,
Vahvistuisin varreltani,
Kostaisin isoni kohlut,
Maksaisin emoni mahlat.“

Saipa kuulla Untamoinen,
Itse tuon sanoiksi virkki:
„Tästä saa sukuni surma,
Tästä kasvaa pää Kalervon!“

Urohot ajattelevat,
Akat kaikki arvelevat,
Minne poika pantanehe,
Kunne surma saatanehe:
*„Liepäs tästä varma vastus,
Viipyvi vihan pitäjä!“

Huusi Unto orjillehen
Parkui palkkalaisillehen:
„Oi mun orjani omani,
Rahan paljon pantuani,

Hopeilla lunastettuni,
Viekäätte pojut vetehen,
Kuss' on vettä kuutta syltä.

Pian orjat tuon tekivät
Raatoivat rahan-alaiset;
Pannaan poika puolikkohon,*
Työnnetähän tymnyrihin,
Vieähän meren selälle,
Lasketahan lainehesen.

*Meni aikoa vähäisen,
Kului kuuro pikkarainen,
Kahen, kolmen yön perästä
Unto huusi orjillehen,
Parkui palkkalaisillehen:
„Oi mun orjani omani,
Menkää, orjat, katsomahan:*
Joko on hukkunut vetehen,
Kuollut poika puolikkohon?“

Meni orjat katsomahan:
Ei ole hukkunut vetehen,
Kuollut poika puolikkohon,
Poika oli pääsnyt puolikosta,
Istui aaltojen selässä,
*Istui lumpehen lehellä,
Kahen kaislan kartosella,
Soutelevi, joutelevi,
Soutelevi suurta merta,
Aivot kultaiset käessä,*
Onkivi meren kaloja,
Ahvenia arvelevi,
Merivettä mittoavi:
*Katsoo kaivon korkeutta,
Vapa vaskinen käessä,
Siima silkkinen perässä:*

Melke'in meressä vettä,
 Kun on kaksi kauhallista,
 Oisko oike'in mitata,
 Osa kolmatta tulisi.

*Toi orjat sanan kotihin,
 Veivät viestin Untamolle;
 Unto suuttui ja vihastui,
 Arvelee, ajattelevi:*

„Mihin poika pantanehe,
 Kunne tuo tuhottanehe,
 Kusta surma saatanehe?“

*Huusi Unto orjillehen,
 Parkui palkkalaisillehen:
 „Oi mun orjani omani,
 Rahan paljon pantuani,
 Hopeilla lunastettuni,
 Tuokaa orjat tervaksia,*
 Koivuja kovia puita,
 Honkia satahavuja,
 *Viihteröitä, vaahteroita,
 Tammea tasaista puuta*
 Yhen poian polttimeksi,
 Kullervon kaottimeksi.

*Tehkääte tuli mäelle,
 Viekkääte pojut tulehen!

Pian orjat tuon tekivät,
 Raatoivat rahan-alaiset.*
 Koottihin, keräeltihin
 Koivuja kovia puita
 Honkia satahavuja

*Kolmekymmentä rekeä,
 Leppäpuuta leukkiota
 Neljäkymmentä rekeä,*
 Tiettäviä tervaksia,

- Tuohia tuhat rekeä,
Sata syltä saarnipuita.
- *Tehtihin tuli mäelle,*
Tuli puihin tuiskattihiin,
Roviohon roiskattihiin,
Siihen poika paiskattihiin,
Keskelle tulen palavan.
    Paloi päivän, tuosta toisen,
    Paloi päivän kolmannenki,
- *Jo päivänä kolmantena
Unto huusi orjillehen,
Parkui palkkalaisillehen:
„Oi mun orjani omani,
Menkää, orjat, katsomahan,
Onko jäänyttä jälillä
Tulen suuren polttamoa!“
    Meni orjat katsomahan:
    Ei poika tulehen kuole,
    Poika istuvi tulesa
    Istuvi porossa polvin,*
    Kypenissä kyynäsvarsin,
    Hiilikoukkunen käessä,
    Millä tulta kiihottavi,
    Hiiliä kokoelevi,
- *Kekäleitä kääntelevi,*
Katomatta karvankana,
Kutrisen kähertymättä.
    *Toi orjat sanan kotihin,
    Veivät viestin Untamolle.*
    Untamo äitteleikse;
- *Arvelee, ajattelevi:*
„Mihin poika pantanehe,
Kunne tuo tuhottanehe,
Surma tuolle saatanehe?“

*Huusi Unto orjillehen,
 Parkui palkkalaisillehen:
 „Oi mun orjani omani,
 Rahan paljon pantuani,
 Hopeilla lunastettuni,
 Tehkää hirsipuu mäelle,
 Viekää poika hirsipuuhun.“

Pian orjat tuon tekivät,
 Raatoivat rahan-alaiset;*
 Poika puuhun hirtetähän,
 Tammehen ripustetahan.

Kului yötä kaksi, kolme,
 Saman verran päiviäki,
 Untamo ajattelevi:

„Aik’ on käyä katsomahan,
 Joko Kullervo katosi,
 Kuoli poika hirsipuuhun.“

*Huusi Unto orjillehen,
 Parkui palkkalaisillehen:
 „Oi mun orjani omani,
 Menkää, orjat, katsomahan,
 Onko jäänyttä jälillä?“

Meni orjat katsomahan,
 Toi orjat sanan takaisin,
 Veivät viestin Untamolle:*

„Ei ole Kullervo kaonnut,
 Kuollut poika hirsipuuhun;

*Poika heilui hirsipuussa,
 Kultakuppinen käessä,
 Kultasulka kuppisessa,
 Hirsipuuta kirjoittavi.*
 Koko puu kuvia täynnä,
 Täynnä tammi kirjoitusta:

Siinä miehet, siinä miekat,
Siinä keihäät sivulla.“

Mitäs autti Untamoisen
Tuon pojan katalan kanssa;
Kuinka surmat suoritteli,
Kuinka kuolemat sukesi,
Poika ei puutu surman suuhun,
Eikä kuole kuitenkin.

Piti viimeinki väsyä
Suorimasta surmiansa,
Kasvatella Kullervoinen,
Orjapoikana omana.

Sanoi Untamo sanansa,
Itse virkki, noin nimesi:
„Kun elänet kaunihisti,
Aina siivolla asunet,
Saat olla talossa tässä,
Orjan töitä toimitella;
Palkka pannahan jälestä,
Ansiosta arvatahan,
Vyöhyt vyöllesi korea,
Tahi korvalle kolahus.“

Kun oli Kullervo kohonnut,
Saanut vartta vaaksan verran,
Tuopa työlle työnnetähän,
Raaolle rakennetahan,
Lapsen pienen katsontahan,
Sormipienen souantahan:
„Katso lasta kaunihisti,
Syötä lasta, syö itseki,
Rievut virrassa viruta,
Pese pienet vaattehuiset!“

Katsoi lasta päivän kaksi,
*Söi puuron, patosen rikkoi,

Sanoi kissan rikkonehen,
 Pitkähännän pillonehen;*
 Käen katkoi, silmän kaivoi,
 Sanoi korpin kaivanehen;
 Siitä kohta kolmannella
 Lapsen tau'illa tapatti,
 Rievut viskoi virran vieä,
 Kätkyen tulella poltti.

Untamo ajattelevi:

„Ei tämä tähän sopiva
 Lapsen pienen katsontahan,
 Sormipienen souantahan;
 En tieä, kuhun panisin,
 Kulle työlle työnteleisin,
 Panenko kasken kaa'antahan?“
 Pani kasken kaa'antahan.

Kullervo Kalervon poika
 Tuossa tuon sanoiksi virkki:
 „Äsken lienen mies minäki,
 Kun saan kirvehen kätehen,
 Paljo katsoa parempi,
 Entistäni armahampi,
 Lienen mies viien viroinen,
 Uros kuuen kummallinen.“

Meni seppolan pajahan,
 Sanan virkkoi, noin nimesi:
 „Oi on seppo veikkoseni,
 Taos mulle tapparainen,
 Tao kirves miestä myöten,
 Rauta raatajan mukahan!
 Lähen kasken kaa'antahan,
 Solkikoivun sorrantahan.“

Seppä tarpehen takovi,
 Kirvehen kerittelevi;

Saip' on kirves miestä myöten,
Rauta raatajan mukahan.

Kullervo Kalervon poika
Hioi siitä kirvehensä;
Päivän kirvestä hiovi,
Illan vartta valmistavi.

Suorihe kasken ajohon
Korkealle korpimaalle,
Parahasen parsikkohon,
Hirveähän hirsikköhön.

Iski puuta kirvehellä,
Tempasi tasaterällä;
Kerralla hyvätki hirret,
Pahat puolella menevi.

Vihoin kaatoi viisi puuta,
Kaiketi kaheksan puuta,
Siitä tuon sanoiksi virkki,
Itse lausui, noin nimesi:
„Lempo tuota raatakohon,
Hiisi hirret kaatakohon!“

Kavahutti kannon päähän,
Niin huhuta heiahutti,
Vihellytti, viuahutti,
Sanan virkkoi, noin nimesi:
„Sini kaski kaatukahan,
Koivu solki sortukahan,
Kuni ääni kuulunevi,
Kuni vierrevi vihellys!“

„Elköhön vesa venykö,
Elköhön koretko korsi
Sinä ilmoisna ikänä,
Kuuna kullan valkeana
Kaskessa Kalervon poian,
Otoksessa oivan miehen!“

„Ottaisiko ma orahan,
 Nousisiko nuori laiho,
 Sekä korsi korteuksi,
 Jotta varsi varteuksi,
 Elköhön tereä tehkö,
 Varsi päätä valmistako!“

Untamoinen mies utala
 Kävi tuota katsomahan
 Kaskea Kalervon poian,
 Ajamoä uuen orjan:
 „Ei kaski kaselle tunnu,
 Ajamaksi nuoren miehen.“

Untamo ajattelevi:
 „Ei tämä tähän sopiva:
 Hyvän hirsikön pilasi,
 Kaatoi parsikon parahan;
 En tieä, kuhun panisin,
 Kulle työlle työnteleisin,
 Panenko aitojen panohon?“
 Pani aitojen panohon.

Kullervo Kalervon poika
 Jopa aitoa panevi,
 Kohastansa kokkahongat
 Aiaksiks asettelevi,
 Kokonansa korpikuuset
 Seipähiksi pistelevi,
 Veti vitsakset lujahan
 Pisimmistä pihlajista,
 Pani aian umpinaisen,
 Veräjättömän kyhäsi,
 Siitä tuon sanoiksi virkki,
 Itse lausui, noin nimesi:
 „Ku ei lintuna kohonne,
 Kahen siiven siuotelle,

Elköhön ylitse pääskö
Aiasta Kalervon poian!“

Untamo osaelevi
Tulla tuota katsomahan
Aitoa Kalervon poian,
Sota-orjan sortamao.

Näki aian aukottoman,
Raottoman, reiättömän,
Jok' oli pantu maa-emästä,
Ylös pilvihin osattu.

Sanan virkkoi, noin nimesi:
Ei tämä tähän sopiva:
Pani aian aukottoman,
Veräjättömän kyhäsi,
Tuon on nosti taivosehen,
Ylös pilvihin kohotti,
En tuosta ylitse pääse,
Enkä reiästä sisälle.
En tięä, mihin panisin,
Kulle työlle työnteleisin;
Panenko puimahan rukihit?“
Pani puimahan rukihit.

Kullervo Kalervon poika
Jo oli puimassa rukihit:
Pui rukihit ruumeniksi,
Olet kaunaksi kaotti.

Tulipa isäntä tuohon,
Kävi itse katsomahan
Puintoa Kalervon poian,
Kullervoisen kolkintoa:
Rukihit on ruumenina,
Olet kaunoina kahisi.

Untamo ä'itteleikse:
„Ei ole tästä raatajasta;

Kulle työlle työntänenki,
 Työnsä tuhmin turmelevi;
 Joko vien Venäehelle,
 Tahi kaupin Karjalahan
 Ilmariselle sepolle,
 Sepon paljan painajaksi?—

Möi siitä Kalervon poian,
 Pani kaupan Karjalahan
 Ilmariselle sepolle,
 Takojalle taitavalle.

Minpä seppo tuosta antoi?
 Äijän seppo tuosta antoi:
 Kaksi kattila-rania,
 Kolme koukun puoliskoa,
 Viisi viikatekulua,
 Kuusi kuokan kuolioa
 Miehestä mitättömästä,
 Orjasta epäpäöstä.

Toinen (32:s) runo.

Kullervo Kalervon poika,
Sinisukka Äijön poika,
Hivus keltainen korea,
Kengän kauto kaunokainen
Jo kohta sepon ko'issa
Kysyi työtä iltaisella
Isännältä iltaiseksi,
Emännältä aamuiseksi:
„Työt tässä nimettäköhön,
Nimi työlle pantakohon,
Kulle työlle työntyminen,
Raaolle rakentuminen!“

Seppo Ilmarin emäntä
Tuopa tuossa arvelevi,
Kulle työlle uusi orja,
Raaolle rahan-alainen;
Pani orjan paimeneksi,
Karjan suuren kaitsiaksi.

Tuopa ilkoinen emäntä,
Sepän akka irvihammas
Leipoi leivän paimenelle,
Kakun paksun paistelevi,
Kauran alle, vehnän päälle,
Keskelle kiven kutovi.

Kakun voitit voi-heralla,
 Kuoren rasvalla rakenti,
 Pani orjalle osaksi,
 Palaseksi paimenelle;
 Itse orjoa opasti,
 Sanan virkkoi, noin nimesi:
 „Ellös tätä ennen syökö
 Karjan mentyä metsälle!“

Siitä Ilmarin emäntä
 Laittoi karjan laitumelle,
 Sanovi sanalla tuolla,
 Lausui tuolla lausehella:
 „Lasken lehmäni leholle,
 Maion antajat aholle,
 Hatasarvet haavikolle,
 Kourusarvet koivikolle;
 Työnnän kuuta ottamahan,
 Talia tavottamahan
 Ahomailta auke'ilta,
 Leve'iltä lehtomailta,
 Korke'ilta koivikoilta,
 Mataloilta haavikoilta,
 Kultaisilta kuusikoilta,
 Hope'isilta saloilta.“

Katso kaunoinen Jumala,
 Varjele vakainen luoja,
 Varjele vahingon tieltä,
 Kaitse kaikista pahoista,
 Ettei tuskihin tulisi,
 Häpe'ihin hämmentyisi!

„Kuin katsoit katollisessa,
 Alla varjon vartioitsit,
 Niin katso katottomassa,
 Vaali vartiattomassa,

Jotta karja kaunistuisi,
Eistyisi emännän vilja
Hyvänsuovan mieltä myöten,
Pahansuovan paitsi mieltä!“

„Kun lie kurjat paimeneni,
Ylen kainut karjapiiat,
Paju pannos paimeneksi,
Leppä lehmän katsojaksi,
Pihlaja piteliäksi,
Tuomi tuojaksi kotihin,
Emännäisen etsimättä,
Muun väen murehtimatta!“

„Kun ei paju paimentane,
Pihlaja hyvin pi'elle,
Leppä ei lehmiä ajane,
Tuomi ei kotihin tuone,
Niin pane parempiasi,
Työnnä luonnon tyttäriä
Minun viljan viitsiäksi,
Katsojaksi karjan kaiken!
Paljo on piikoja sinulla,
Saoin käskynkuulioita,
Eläjiä ilman alla,
Luonnottaria hyviä.“

„Suvetar valio vaimo,
Etelätär luonnon eukko,
Hongatar hyvä emäntä,
Katajatar kaunis neiti,
Pihlajatar piika pieni,
Tuometar tytär Tapion,
Mielikki metsän miniä,
Tellervo Tapion neiti!
Katso'ote karjoani,
Viitsiöte viljoani

Kesä kaikki kaunihisti,
 Lehen aika leppeästi,
 Lehen puussa liehuessa,
 Ruohon maassa roikatessa!“

„Suvetar valio vaimo,
 Etelätär luonnon eukko,
 Heitä hienot helmukseksi,
 Esiliinasi levitä
 Karjalleni katteheksi,
 Pienilleni peitteheksi
 Vihoin tuulen tuulematta,
 Vihoin saamatta satehen!“

„Kaitse karjani pahoista,
 Varjele vahingon teiltä,
 Noista soista soiluvista,
 Lähtehistä läilyvistä,
 Heiluvista hettehistä,
 Pyöreistä pyötiköistä,
 Ettei tuskihin tulisi,
 Häpeihin hämmentyisi,
 Sorkka suohon sorkkahtaisi,
 Hettehesen herkähtäisi
 Ylitse Jumalan tunnin,
 Päitse aivon autuahan!“

„Tuo'os torvi tuonnempata,
 Tuolta taivahan navalta,
 Mesitorvi taivosesta,
 Simatorvi maa-emästä!
 Puhu tuohon torvehesi,
 Kumahuta kuuluhusi,
 Puhu kummut kukkahaksi,
 Kangasvieret kaunihiksi,
 Ahovieret armahaksi,
 Lehtovieret leppeäksi,

Suovieret sulaksi meeksi,
Hetevieret vierteheksi!“

„Siitä syötä karjoani,
Raavahiani ravitse,
Syöttele metisin syömin,
Juottele metisin juomin!
Syötä kullaista kuloa,
Hope'ista heinän päätä
Heraisista hettehistä,
Läikkyivistä lähtehistä,
Koskilta kohisevilta,
Jokiloilta juoksevilta,
Kultaisilta kunnahilta,
Hope'isilta ahoilta!“

„Kaivo kultainen kuvoa
Kahen puolen karjan maata,
Josta karja vettä joisi,
Simoa siretteleisi
Utarihin uhkuvihin,
Nisihin pakottavihin;
Saisi suonet soutamahan,
Maitojoet juoksemahan,
Maitopurot purkemahan,
Maitokosket kuohumahan,
Puhumahan maitoputket,
Maitohormit huokumahan,
Joka aika antamahan,
Joka vuoro vuotamahan
Ylitse vihanki suovan,
Pahansuovan sormiloitse,
Maion saamatta Manalle,
Katehesen karjan annin!“

„Paljo on niitä ja pahoja,
Kut maion Manalle vievät,

Katehesen karjan annin,
 Lehmän tuoman toisialle;
 Vähä on niitä ja hyviä,
 Kut maion Manalta saavat,
 Piimänsä kylän piolta,
 Tuorehensa toisialta.“

„Ei ennen minun emoni
 Kysynyt kylästä mieltä,
 Tointa toisesta talosta;
 Sai se maitonsa Manalta,
 Piimänsä piteliältä,
 Tuorehensa toisialta;
 Antoi tulla tuonnempata,
 Ehtiä etempätäki,
 Tulla maion Tuonelasta,
 Manalasta, maankin alta,
 Tulla yöllä yksinänsä,
 Pimeällä piilokkali
 Kuulematta kunnottoman,
 Kelvottoman keksimättä,
 Vihañ suovañ sortamatta,
 Katehen kaehtimatta.“

„Noin sanoi minun emoni,
 Noin sanon minä itseki:
 Minne viipyi lehmän vilja,
 Kunne maitoni katosi?
 Onko viety vierahalle,
 Kytketty kylän pihoille,
 Mieron porttojen povehen,
 Katehien kainalohon,
 Vai on puihin puuttununna,
 Metsihin menehtynynnä,
 Levennynnä lehtomaille,
 Kaonnunna kankahille?“

„Ei maito Manalle joua,
 Lehmän vilja vierahalle,
 Mieron porttojen povehen,
 Katehien kainalohon,
 Eikä puihin puuttumahan,
 Metsihin menehtymähän,
 Lehtoihin levenemähän,
 Kaatumahan kankahalle;
 Maito koissa tarvitahan,
 Ajan kaiken kaivatahan,
 Koissa vuottavi emäntä,
 Katajainen rainta käessä.“

„Suvetar valio vaimo,
 Etelätär luonnon eukko!
 Käy nyt, syötä Syötikkini,
 Sekä juota Juotikkini,
 Herustele Hermikkiä,
 Tuorustele Tuorikkia,
 Anna maito Mairikille,
 Omenalle uuet piimät
 Hele'istä heinän päistä,
 Kaunihista kastikoista,
 Mairehista maa-emistä,
 Metisistä mättähistä,
 Nurmelta mesinukalta,
 Maalta marjan vartiselta,
 Kanervan kukattarilta,
 Heinän helpehettäriltä,
 Pilven piimätyttäriltä,
 Taivahan navattarilta,
 Tuoa maitoset maruet,
 Aina uhkuvat utaret
 Lypseä lyhyen vaimon,
 Pienen piian piukutella!“

„Nouse neitonen norosta,
 Hienohelma hettehestä,
 Neiti lämmin lähteestä,
 Puhasmuotoinen muasta!
 Ota vettä lähteestä,
 Jolla kastat karjoani,
 Jotta karja kaunistuisi,
 Eistyisi emännän vilja
 Ennen käymistä emännän,
 Katsomista karjapiian,
 Emännän epäpätöisen,
 Ylen kainun karjapiian.“

„Mielikki metsän emäntä,
 Lavekämmen karjan eukko!
 Työnnä pisin piikojasi,
 Paras palkkalaisiasi
 Viitsimähän viljoani,
 Katsomahan karjoani
 Tänä suurena suvena,
 Luojan lämminnä kesänä,
 Jumalan suaitsemana,
 Antamana armollisen!“

„Tellervo Tapion neiti,
 Metsän tyttö tylleröinen,
 Utupaita, hienohelma,
 Hivus keltainen korea,
 Jok' olet karjan kaitselia,
 Viitsiä emännän viljan
 Mieluisassa Metsolassa,
 Tarkassa Tapiolassa,
 Kaitse karja kaunihisti,
 Viitsi vilja virkeästi!“

„Kaitse kaunoisin kätöisin,
 Somin sormin suorittele,

Su'i ilveksen iholle,
 Kampoja kalan evälle,
 Karvalle meren kapehen,
 Metsän uuhen untuvalle!
 Illan tullen, yön pimeten,
 Hämärien hämmetessä,
 Saata karjani kotihin,
 Etehen hyvän emännän,
 Hete heiluva selällä,
 Maitolampi lautasilla!“

„Päivän mennessä majoille,
 Iitalinnun laulellessa,
 Itse virki viljalleni,
 Sano sarvijuonelleni:
 „„Kotihinne, kourusarvet,
 Maion antajat, majalle!
 Koissa on hyvä ollaksenne,
 Maa imara maataksenne;
 Korpi on kolkko käyäkseenne,
 Ranta raikutellaksenne;
 Kotihinne tullaksenne;
 Vaimot valkean tekevät
 Nurmelle mesinukalle,
 Maalle marjanvartiselle.““

„Nyyrikki Tapion poika,
 Siniviitta viian poika!
 Tyvin pistä pitkät kuuset,
 Latvoin lakkapäät petäjät
 Sillaksi likasioille,
 Paikaksi pahoille maille,
 Suo-sulihin, maa-sulihin,
 Lätäkköihin läilyvihihin!
 Anna käyä käyräsarven,
 Haarasorkkan sorkutella,

Joutua joka savulle
 Viatoinna, vilpitöinnä,
 Ilman suohon sortumatta,
 Likahan litistymättä!“

„Kun ei kärja tuosta huoli,
 Yöksi ei kulkene kotihin,
 Pihlajatar piika pieni,
 Katajatar kaunis neiti,
 Leikkoo lehosta koivu,
 Ota vitsa viiakosta,
 Käyös piiska pihlajainen,
 Katajainen karjan ruoska
 Takoa Tapion linnan,
 Tuolta puolen Tuomivaaran,
 Aja karja kartanolle,
 Saunan lämmitä-panolle,
 Kotihin kotoinen karja,
 Metsän karja Metsolahan!“

„Otsonen metsän omena,
 Mesikämmen käyreytinen!
 Tehkämme sulat sovinnot,
 Rajarauhat rapsakamme
 Iäksemme, ilmaksemme,
 Polveksemme, päiviksemme,
 Ettet sorra sorkkasäärtä,
 Kaa'a maion kantajata
 Tänä suurena suvena,
 Luojan lämminnä kesänä.“

„Kun sa kuulet kellon äänen,
 Tahi torven toivotoksen,
 Lyöte maata mättähälle,
 Nurmelle nukahtamahan,
 Tunge korvasi kulohon,
 Paina pääsi mättähäsen,

Tahi korpehen kokeos,
 Saaos sammalhuonehesen,
 Mene toisille mä'ille,
 Muille kummuille kuvahu,
 Jottei kuulu karjan kello,
 Eikä paimenen pakina!“

„Otsoseni, ainoiseni,
 Mesikämmen kaunoiseni!
 En sua kiellä kiertämästä,
 Enkä käymästä epeä;
 Kiellän kielen koskemasta,
 Suun rüman rupeamasta,
 Hampahin hajottamasta,
 Kämmenin käpyämästä.“

„Käyös kaarten karjamaita,
 Piilten piimäkankahia,
 Kierten kellojen remua,
 Ääntä paimenen paeten!
 Konsa on karja kankahalla,
 Sinä suolle soiverraite;
 Kun karja solahti suolle,
 Silloin korpehen kokeos;
 Karjan käyessä mäkeä,
 Astu sie mäen alatse,
 Karjan käyessä alatse,
 Mene sie mäkeä myöten,
 Astuessansa aholla,
 Sinä viere viiakkoa,
 Viiakkoa vierressänsä,
 Sinä astuos ahoa!
 Kule kullaisna käkenä,
 Hope'isna kyyhkyläisnä,
 Siirry siikana sivutse,
 Veteleite veen kalana,

Viere villakuontalona,
 Kule pellavaskupona,
 Kätke kynnet karvoihisi,
 Hampahat ikenihisi,
 Jott' ei karja kammastuisi,
 Pieni vilja pillastuisi!“

„Anna rauha raavahille,
 Sorkkasäärille sovinto,
 Käyä karjan kaunihisti,
 Soreasti sorkutella,
 Poikki soista, poikki maista,
 Halki korven kankahista,
 Ettet koske konsakana,
 Rupea rumanakana!“

„Muista muinainen valasi
 Tuolla Tuonelan joella,
 Kynsikoskella kovalla,
 Luojan polvien e'essä:
 Lupa sulle annettihin
 Kolme kertoa kesässä
 Käyä kellon kuuluvilla,
 Tiukujen tirinämailla,
 Vaan eipä sitä suattu,
 Eikä annettu lupoa
 Ruveta rumille töille,
 Häpeähän hämmentyä.“

„Jos sulle viha tulisi,
 Hampahat halutteleisi,
 Visko viitahan vihasi,
 Honkihin pahat halusi!
 Hakkoa lahoa puuta,
 Kaa'a koivun pöckelöitä,
 Vääntelevesihakoja,
 Määhki marjamättähiä!

„Kun tulevi ruoan tarvis,
 Syöä mielesi tekevi,
 Syö'ös sieniä metsästä,
 Murra muurahaiskekoja,
 Juuria punaisen putken,
 Metsolan mesipaloja,
 Ilman ruokaruhoittani,
 Minun henkiheinittäni!“

„Metsolan metinen amme
 Hapata hihittelevi
 Kultaisella kunnahalla,
 Hope'isella mäellä;
 Siin' on syöä syölähänki,
 Juoa miehen juolahanki,
 Eikä syöen syömät puutu,
 Juoen juomiset vähene.“

„Niin teemme ikisovinnot,
 Ikirauhat ratkoamme,
 Eleäksemme ehosti,
 Kesän kaiken kaunihisti;
 Maat on meillä yhtehiset,
 Evähät erinomaiset.“

„Vaan jos tahtonet tapella,
 Eleä soan tavalla,
 Tapelkamme talvikauet,
 Lumi-ajat luskailkamme!
 Suven tullen, suon sulaen,
 Lätäkköjen lämmitessä,
 Ellös tänne tulkokana
 Karjan kullan kuuluville!“

„Josp' on tullet näille maille,
 Sattunet saloille näille,
 Täällä aina ammutahan;
 Kun ei ampujat kotona,

On meillä osaavat vaimot,
 Emännät alinomaiset,
 Jotka tiesi turmelevi,
 Matkasi pahoin panevi,
 Ettet koske konsakana,
 Rupea rumanakana
 Ylitse tahon Jumalan,
 Päitse auvon autuahan.“

„Oi Ukko ylijumala!
 Kun kuulet toen tulevan,
 Muuta muiksi lehmäseni,
 Kamahuta karjaseni,
 Kiviksi minun omani,
 Kantoloiksi kaunoiseni,
 Kumman maata kulkiessa,
 Vantturan vaeltaessa.“

„Kun ma otsona olisin,
 Mesikämmennä kävisin,
 En mä noissa noin asuisi
 Aina akkojen jaloissa;
 Onpa maata muuallaki,
 Tarhoa taempanaki
 Juosta miehen joutilahan,
 Virattoman viiletellä,
 Käyä halki kämmenpääsi,
 Poikki pohkealihasi,
 Sinisen salon sisässä,
 Korven kuulun kainalossa.“

„Käpy- on kangas käyäkseksi,
 Hiekka helkytelläkseksi,
 Tie on tehty mennäkseksi,
 Meren ranta juostakseksi
 Pohjan pitkähän perähän,
 Lapin maahan laakeahan;

Siell' on onni ollaksesi,
 Armas aikaellaksesi,
 Käyä kengättä kesällä,
 Sykysyllä syylingittä
 Suurimmilla suon selillä,
 Leve'illä liettehillä.“

„Kun et tuonne mennekänä
 Etkä oike'in osanne,
 Ota juoni juostaksesi,
 Polku poimetellaksesi
 Tuonne Tuonelan salolle,
 Tahi Kalman kankahalle!
 Siell' on suohut sorkutella,
 Kanervikko kaalaella,
 Siellä Kirjos, siellä Karjos,
 Siellä muita mullukoita
 Rautaisissa rahkehissa,
 Kymmenissä kytkyi'ssä;
 Siellä laihatki lihovat,
 Lihaviksi luutki saavat.“

„Lepy lehto, kostu korpi,
 Lempeä salo sininen,
 Anna rauha raavahille,
 Sorkkasäärille sovinto
 Tänä suurena suvena,
 Herran hellennä kesänä!“

„Kuippana metsän kuningas,
 Metsän hippa halliparta,
 Korjaale koiriasi,
 Raivaele rakkiasi!
 Pistä sieni sieramehen,
 Toisehen omenamarja,
 Jott' ei henki haisahtele,
 Tuuhahtele karjan tuuhku!

Silmät silkillä sitele,
 Korvat kääri käärehellä,
 Jott' ei kuule kulkevia,
 Ei näe käveleviä!“

„Kun ei tuosta kyllin liene,
 Ei vielä kovin varone,
 Kiellä poies poikoasi,
 Epeä äpärettäsi;
 Saattele saloilta näiltä,
 Näiltä rannoilta rapoa,
 Kap'eilta karjan mailta,
 Leve'iltä liepehiltä!
 Kätke koirasi kolohon,
 Rakkisi rapoa kiinni
 Kultaisihin kytky'ihin,
 Hihnoin hope'isiin,
 Jott' ei pilloa pitäisi,
 Häpehiä hämmentäisi!“

„Kun ei tuosta kyllin liene,
 Ei vielä sitä varone,
 Ukko kultainen kuningas,
 Hope'inen hallitsia,
 Kuule kultaiset sanani,
 Armahaiset lauseheni!
 Paina panta pihlajainen
 Ympäri nenän nykerän;
 Kun ei pihlaja pitäne,
 Niin sä vaskesta valata,
 Jos ei vaski vahva liene,
 Panta rautainen rakenna!
 Vaan jos rauan ratkaisnehe,
 Vielä mennehe vioille,
 Syökse kultainen korento
 Leukaluusta leukaluuhun,

Päät on päättele lujasti,
Kotkoa kovasti kiinni,
Ett' ei liiku liiat leuat,
Harvat hampahat hajoa,
Kun ei rauoin ratkottane,
Teräksillä temmottane,
Veitsillä veristettäne,
Kirvehellä kiskottane!“

Siitä Ilmarin emäntä,
Tuo takojan tarkka vaimo
Lehmät läävästä lähetti,
Laski karjan laitumelle,
Pani paimenen perähän,
Orjan lehmien ajohon.

Kolmas (33:s) runo.

Kullervo Kalervon poika
Otti konttihin evästä,
Ajoin lehmät suota myöten,
Itse kangasta kapusi,
Sanan virkki vierressänsä,
Kertoeli käyessänsä:
„Voi minä poloinen poika,
Voi poika polon alainen!
Jo minä johonki jou'uin,
Jou'uin joutavan jälille,
Härän hännän paimeneksi,
Vasikkojen vaaliaksi,
Joka suon on sotkiaksi,
Maan pahan mateliaksi.“

Istui maahan mättähälle,
Päytyi päivän rintehesen,
Siinä virkki virsissänsä,
Lauluissansa noin lateli:
„Paistapa, Jumalan päivä,
Herran kehrä, hellittele
Sepon karjan kaitsialle,
Poloiselle paimenelle,
Elä Ilmarin tuville,
Emännällen ensinkänä!

Emäntä hyvin elävi,
 Vehnäisiä viiltelevi,
 Piiraisia pistelevi,
 Voita päälle vuolaisevi;
 Paimen parka kuivan leivän,
 Kuivan kuoren kurskuttavi,
 Kauraisen kavertelevi,
 Lemettisen leikkoavi,
 Olkisen ojentelevi,
 Petäjäisen peiputtavi,
 Veen lipillä luikkoavi
 Märän mättähän nenästä.“

„Mene, päivä, viere, vehnä,
 Alene Jumalan aika!
 Kule, päivä, kuusikolle,
 Viere, vehnä, vitsikölle,
 Karkoa katajikolle,
 Lennä leppien tasalle,
 Päästä paimenta kotihin
 Voi-vatia voolemahan,
 Rieskoa repäisemähän,
 Kakkaroitä kaivamahan!“

Silloin Ilmarin emäntä,
 Paimenen pajattaessa,
 Kullervoisen kukkuessa,
 Jo oli vuollut voi-vatinsa,
 Itse rieskansa reväisnyt,
 Kakkaransa kaivaellut,
 Keittänyt vetisen vellin,
 Kylmän kaalin Kullervolle,
 Jost' oli rakki rasvan syönyt,
 Musti murkinan pitänyt,
 Merkki syönyt mielin määrin,
 Halli haukannut halunsa.

Lintunen lehosta lauloi,
Pieni lintu pensahasta:

„Jo oisi aika orjan syöä,
*Aika syöä armottoman,
Suvuttoman suurustella;
Ammoin on syönyt armollinen,
Suvullinen suurustanut!“*

Kullervo Kalervon poika
Katsoi pitkän päivän päälle,

Päivä puolehen kavahti;
Itse tuon sanoiksi virkki:

„Jo nyt on aika atrioia,
Aika ruoalle ruveta,
Evähiä etsiskellä.

*Annas katson kakkuani;
Viel' on suuni suuruksetta,
Leivän käymätön käteni.“*

Ajoi lehmänsä levolle,
Karjan maata kankahalle,
Itse istui mättähälle,
Vihannalle turpehelle,
Laski laukkunsa selästä,
Otti leivän laukustansa,
Katselevi, kääntelevi,
Tuosta tuon sanoiksi virkki:

„Moni on kakku päältä kaunis,
Kuorelta kovin sileä,
Vaan on silkkoa sisässä,
Akanoita alla kuoren.“

Veti veitsensä tupesta
Leivän leikkaellaksensa,
Veitsi vierähti kivehen,
Kasahutti kalliohon;

Terä vieri veitsosesta,
Katkesi kuraksuesta.

Kullervo Kalervon poika
Katselevi veitsyttänsä,
Itse päätyi itkemähän,
Sanan virkkoi, noin nimesi:
„Yks' oli veitsi veikkoutta,
Yksi rauta rakkautta,
Isän saamoja eloa,
Vanhemman varustamata,
Senki katkaisin kivehen,
Karahutin kalliohon,
Leipähän pahan emännän,
Pahan vaimon paistamahan.“

„Millä nyt maksan naisen naurun,
Naisen naurun, piian pilkan,
Akan ilkeän evähät,
Pahan porton paistannaiset?“

Varis vaakkui värvikosta,
Varis vaakkui, korppi koikkui:
„Oi on kurja kullansolki,
Ainoa Kalervon poika!
Mit' olet mielellä pahalla,
Syämmellä synkeällä?
Ota vitsa viiakosta,
Koivu korven notkelmosta,
Aja suolle sontareiet,
Lehmät liejuhun levitä,
Puolen suurille susille,
Toisen korven kontioille!“

„Kaikoa suet kokohon,
Karhut kaikki katrahasen;
Suet pistä Pienikiksi,
Karhut Kyytäksi kyhäise,

Aja karjana kotihin,
Kirjavana kartanolle!
Sillä maksat naisen naurun,
Pahan vaimon parjaukset.“

Kullervo Kalervon poika
Itse tuon sanoiksi virkki:
„Malta, malta, Hien huora,
Jos itken isoni veistä,
Vielä itkenet itseki,
Itket lypsylehmiäsi!“

Otti vitsan viiakosta,
Katajaisen karjan ruoskan,
Sorti suohon lehmäkarjan,
Härät murtohon murenti,
Puoliksi susien syöä,
Puolen korven kontioille;
Suet lausui lehmäsiksi,
Karhut karjaksi rakenti,
Minkä pisti Pienikiksi,
Kunka Kyytäksi kyhäisi.

Lonkui päivä lounahasen,
Kiertyi keski-illoillensa,
Kulki kuusikon tasalle,
Lenti lehmäslypsykselle;
Tuo pahainen paimen raiska,
Kullervo Kalervon poika
*Nousi puuhun pitkempähän,
Tutkutteli, lutkutteli,
Kaikosi suet kokohon,
Karhut kaikki kaτραhasen;
Sanovi sanalla tuolla:
„Jo aika kotihin mennä!“*
Ajoi kontiot kotihin,
Susikarjan kartanolle,

Vielä neuvoi karhujansa,
 Susillensa suin puheli:
 „Repäise emännän reisi,
 Pure puoli pohkeata,
 Kun tulevi katsomahan,
 Lyykistäikse lypsämähän!“

    Teki luikun lehmän luista,
 Härän sarvesta helinän,
 Torven Tuomikin jalasta,
 Pillin Kirjon kinterestä;
 *Kävi vaan mäeltä mäelle,
 Kukkulalta kukkulalle,
 Soitteli, solahutteli;*
 Lujahutti luikullansa,
 Toitahutti torvellansa,
 Kolmasti kotimäellä,
 Kuuesti kujoisten suussa.

    Tuop' on Ilmarin emäntä,
 Sepon akka, selvä nainen,
 Viikon maiotta viruvi,
 Kesävoitta kellettävi;
 Kuuli suolta soittamisen,
 Kajahuksen kankahalta.

    *Emäntä iloittelevi,
 Ja toisten pelästelevi;*
 Sanovi sanalla tuolla,
 Lausui tuolla lausehella:
 *,Mikä kumma kulkemassa,
 Kun kuuluvi outo ääni?
 Vielä kerran kuultelevi,
 Jopa tunsi torven äänen,
 Sanan virkkoi noin nimesi:*,
 „Ole kiitetty, Jumala!
 Torvi soipi, karja saapi;

Mist' on orja sarven saanut,
 Torven raataja tavannut,
 Kun tuo soitellen tulevi,
 Toitatellen torvettavi,
 Puhki korvani puhuvi,
 Läpi pääni läylentävi?"

Kullervo Kalervon poika
 Sanan virkkoi, noin nimesi:
 „Suolt' on orja sarven saanut,
 Tuonut torven liettehestä;
 Jo nyt on karjasi kujalla,
 Lehmät lääväpellon päässä,
 Saaospa savun panohon,
 Käyös lehmät lypsämähän!“

Sepä Ilmarin emäntä
 Käski muorin lypsämähän:
 „Käypä, muori, lypsämähän,
 Raavahat rakentamahan;
 Enpä itse ennättäisi
 Taikinan alustehelta!“

Kullervo Kalervon poika
 Sanan virkkoi, noin nimesi:
 „Ainapa hyvät emännät,
 Taitavat taloiset vaimot
 Itse ennen lehmät lypsi,
 Itse raavahat rakenti.“

Siitä Ilmarin emäntä
 Sai itse savupanolle,
 Tuosta lypsylle tulevi,
 *Rautaraenta käessä,
 Heinävihko helman alla,*
 Katsoi kerran karjoansa,
 Silmäeli siivatoita,
 Sanan virkkoi, noin nimesi:

„Karja on kaunihin näköinen,
Siivatat sileäkarvat,
Kaikki ilveksen iholla,
Metsän uuden untuvalla,
Tuntuvilla tummelilla,
Nännillä näpähyvillä.“

Lyhmistihe lypsämähän,
Heittihe heruttamahan;
Veti kerran, tuosta toisen,
Kohta kolmatta yritti;
*Eip' ollut karja kartanolla,
Oli karhut kartanolla,
Suet suuressa kujassa.*
Karhu päälle kuopaiseikse;
Susi päälle suimastaikse,
Karhu kiskoi kinttusuonet,
Susi suun revittelevi,
Puri puolen pohkeata,
Katkoi kannan sääriluusta.

Kullervo Kalervon poika
Sillä kosti piian pilkan,
Piian pilkan, naisen naurun,
Pahan vaimon palkan maksoi.

Ilmarin iso emäntä
Itse loihe itkemähän,
Sanan virkkoi, noin nimesi:
*„Mintähen tämä minulle,
Kuinka kuululle tytölle?*"
Pahoin teit sä, paimo parka,
Ajoit kontiot kotihin,
Suet suurille pihaille.“

Kullervo Kalervon poika,
Tuopa tuohon vastaeli:
„Pahoin tein mä paimen parka,

Jan 58
Linn 1869.

Et hyvin, emäntä parka:
 Leivoit sie kivisen leivän,
 Kakun paistoit kallioisen;
 Ve'in veitseni kivehen,
 Karahutin kalliohon,
 Ainoan isoni veitsen,
 Sukukuntani kuraksen.“

Sanoi Ilmarin emäntä:
 „Oi sie paimo, armas paimo!
 Myöstytäpä miettehesi,
 Perin lausu lausehesi,
 Päästä suen suutehista,
 Karhun kynnestä kavista!
 Mie sun paioilla parannan,
 Kaatioilla kaunistelen,
 Syötän voilla, vehnäisillä,
 Juotan rieskamaitoisilla;
 Vuoen syötän raatamatta,
 Toisen työlle työntämättä.“

„Kun et jou'u päästämähän,
 Käy pian kerittämähän,
 Kohta kaaun kuoliaksi,
 Muutun mullan muotoiseksi.“

Kullervo Kalervon poika
 Sanan virkkoi, noin nimesi:
 „Kun on kuollet, kuolkosipa,
 Kaotkosi, kun kaonnet!
 Sia on maassa mennehillä,
 Kalmassa kaonnehilla,
 Maata mahtavaisimmanki,
 Leve'immänki levätä“.

Sanoi Ilmarin emäntä:
 „Oi Ukko ylijumala!
 Jou'uttele jousi suuri,

Katso kaäresi parahin,
 Pane vaskinen vasama
 Tuon tulisen jousen päälle,
 Työnnytä tulinen nuoli,
 Ammu vaskinen vasama,
 Ammu kautta kainaloien,
 Halki hartiolihojen!
 Kaa'a tuo Kalervon poika,
 Ammu kurja kuoliaksi
 Nuolella teräsnenällä,
 Vasamalla vaskisella!“

Kullervo Kalervon poika
 Itse tuon sanoiksi virkki:
 „Oi Ukko ylijumala!
 Elä sie minua ammu;
 Ammu Ilmarin emäntä,
 Kaota katala nainen
 Siirtymättänsä sialta,
 Kulkematta kunnekana!“

Siitä Ilmarin emäntä,
 Tuo tarkan takojan nainen,
 Vieri kohta kuoliaksi,
 Kaatui kattilanoeksi
 Oman pirttinsä pihalle,
 Kape'ille kartanoille.

Se oli meno nuoren naisen,
 Kanssa kaunihin emännän,
 Jot' oli viikon valvateltu,
 Vuosin kuusin kuulusteltu
 Ilmarin iki-iloksi,
 Sepon kuulun kunniaksi.

Neljäs (34:s) runo.

Kullervo Kalervon poika,
Sinisukka Äijön lapsi,
Hivus keltainen korea,
Kengän kauto kaunokainen
Itse läksi astumahan
Luota seppo Ilmarisen,
Ennenkun isäntä saisi
Naisen kuolon korvihinsa,
Painuisi pahoille mielin,
Tapahtuisi tappelohon.

Läksi soitellen seposta,
Ilon lyöen Ilman mailta,
Kullervoiten kankahalla,
Patakoitellen palolla;
Suo sorahti, maa järähti,
Kangas vastahan kajahti
Kullervoisen soitantoa,
Ilkeän ilon pitoa.

*Seppo kuulevi pajasta,
Pihit pystyhyn putosi,
Vasara käestä vaipui;
Kulta kiehui kattilassa,
Kulta kuonille tipahti.*
Seppo seisottui pajassa,

Sai kujalle kuulemahan,
Kartanolle katsomahan,
Mikä soitanta salolla,
Kullervointa kankahalla.

Jo näki toet totiset,
Valehettomat vakaiset,
Näki naisen nukkunehen,
Kaunoisensa kaatunehen,
Kaatunehen kartanolle,
Kellistynehen keolle.

Siihen seppo seisottihe
Syämmellä synkeällä,
Puuttui yöksi itkemähän,
Viikoksi vetistämähän;
Mieli ei tervoa parempi,
Syän ei syttä valkeampi.

Itse Kullervo käveli,
Astui eelle jonnekunne,
Päivän korpia kovia,
Hien hirsikankahia;
Illan tullen, yön pimeten,
Päytyi maahan mättähälle.

Siinä istuvi isotoin,
Armotoin ajattelevi:
„Mikä lie minunki luonut,
Kuka kurjaisen kuvannut
Kuuksi päiväksi kululle,
Päkseni ilman alle!“

„Kotihinsa muut menevät,
Majoillensa matkoavat;
Mull' on korvessa kotini,
Kankahalla kartanoni,
Tuulessa tulisiani,
Satehessa saunan löyly.“

„Ellöspä, hyvä Jumala,
 Elkösi sinä ikänä
 Luoko lasta luonnointa,
 Eikä aivan armointa,
 Isointa alle ilman,
 Emointa ensinkänä,
 Niin kuin loit minun, Jumala,
 Minun kurjaisen kuvasit,
 Loit kuin lokkihin sekahan,
 Karille meren kajavan!
 Päivä pääskyille tulevi,
 Varpusille valkenevi,
 Ilo ilman lintusille,
 Ei minulle milloinkana,
 Tule ei päivä polvenansa,
 Ei ilo sinä ikänä.“

„En tieä tekiätäni,
 Enkä tunne tuojoani,
 Liekö telkkä tielle tehnyt,
 Sorsa suolle suorittanut,
 Tavi rannalle takonut,
 Koskelo kiven kolohon.“

„Piennä jäin minä isosta,
 Matalana maammostani,
 Iso kuoli, äiti kuoli,
 Kuoli muu sukuni suuri;
 Jätti mulle jäiset kengät,
 Sukat uhkuiset unohti;
 Jätti jäisille jälille,
 Pyöriville portahille,
 Joka suohon sortumahan,
 Likahan litistymähän.“

„Vaan en nyt i'ällä tällä,
 En mä vielä jouakana

Soille sotkuportahiksi,
Silloiksi likasioille;
Enkä sinnes suohon sorru,
Kunnes kannan kahta kättä,
Viittä sormea viritän,
Kynttä kymmentä ylempään.“

Jopa juohtui mielehensä,
Puuttui aivohon ajatus,
Käyä Untamon kylähän,
Kostoa isonsa kohlut,
Ison kohlut, maammon mahlat,
Itsensä pahoin piännät.

Sanan virkkoi, noin nimesi:
„Vuota, vuota, Untamoinen,
Maltapa, sukuni surma!
Kun tulen minä sotahan,
Tokko saan tuvat tuhaksi,
Kartanot kekälehiksi!“

Tuli akka vastahansa,
Siiniviitta viian eukko;
Hänpä tuon sanoiksi virkki,
Itse lausui, noin nimesi:
„Kunne läksit, Kullervoinen,
Kaaloat, Kalervon poika?“

Kullervo Kalervon poika?
Sanan virkkoi, noin nimesi:
„Juohtui mielehen minulle,
Puuttui aivohon ajatus,
Mennä tuonne toisialle,
Käyä Untamon kylähän,
Kostoa sukuni surma,
Ison kohlut, maammon mahlat,
Polttoa tuvat tuhaksi,
Kypeniksi kyyätellä.“

Akka tuon sanoiksi virkki,
 Itse lausui, noin nimesi:
 „Ei ole surmattu sukusi,
 Viel' ei kaatunut Kalervo;
 On sulla iso elossa,
 Maammo mailla tervehenä.“
 „Oi on armas akkaseni!
 Sano armas akkaseni,
 Missäpä minun isoni,
 Kussa kaunis kantajani?“
 „Tuollapa sinun isosi,
 Tuolla kaunis kantajasi,
 Lapin laajalla rajalla,
 Kalalammin laitehella.“
 „Oi on armas akkaseni!
 Sano armas akkaseni,
 Mitenkä mä sinne pääsnen,
 Kuten kulkea osannen?“
 „Hyvä on sinne päästäksesi,
 Ouonkin osataksesi,
 Korven kolkka käyäksesi,
 Joen ranta juostaksesi;
 Astut päivän, tuosta toisen,
 Astut kohta kolmannenki,
 Kulet kohti luotehesen,
 Vaara vastahan tulevi,
 Sie astu alatse vaaran,
 Käy vaaran vasenta puolta;
 Tuostapa joki tulevi
 Oikealle puolelläsi,
 Käy sitä joen sivua,
 Kolmen kosken kuohumitse;
 Tulet niemen tutkamehen
 Päät päähän pitkän kaiskun,

Tupa on niemen tutkamessa,
 Kalasauna kaiskun päässä,
 Siinäpä iso elävi,
 Siinä kaunis kantajasi,
 Siinäpä sisaresiki,
 Kaksi kaunista tytärtä.“

Kullervo Kalervon poika
 Läksi tuosta astumahan;
 Astui päivän, tuosta toisen,
 Astui kohta kolmannenki,
 Kulki kohti luotehesen;
 Tuli vaara vastahansa,
 Hän astui alaisin puolin,
 Vaaran lievettä vasenta;
 Joutuvi joelle tuosta,
 Astuvi joen sivua,
 Jokivarrutta vasenta,
 Kulki kolmen kosken kautta;
 Tuli niemen tutkamehen,
 Päätyi päähän pitkän niemen,
 Tupa oli niemen tutkamessa,
 Kalasauna kaiskun päässä.

Meni hän tupahan tuosta;
 Eipä tunneta tuvassa:
 „Mistä vieras veen takoa,
 Kusta kulkiain kotoisin?“

„Etkö tunne poikoasi,
 Tunne et lastasi omoa,
 Jonka Untamon urohot
 Veivät kanssansa kotihin
 Ison vaaksan varrellisna,
 Emon värttinän pituisna?“

Emo ennätti sanoa,
 Vaimo vanha lausulla:

„Ohoh poikani poloinen,
 Ohoh kurja kullansolki!
 Ettäpä elävin silmin
 Näitä maita matkaelet,
 Kun jo itkin kuolleheksi,
 Jo kauan kaonneheksi.“

Kaks' oli poikoa minulla,
 Kaksi kaunista tytärtä,
 Niist' oli osattomalta
 Kaksi vanhinta kaonnut,
 Poika suurehen sotahan,
 Tyttö tietämättömihin;
 Poikani tuli takaisin,
 Eipä tyttö tullekana.“

Kullervo Kalervon poika
 Itse ennätti kysyä:
 „Kunne tyttösi katosi,
 Minne sai sisarueni?“

Emo tuon sanoiksi virkki,
 Itse lausui, noin nimesi:
 „Tuonne tyttöni katosi,
 Tuonne sai sisaruesi:
 Läksi marjahan metsälle,
 Alle vaaran vaapukkahan,
 Sinnepä kana katosi,
 Lintu kuoli liian surman,
 Surmahau sanattomahan,
 Nimen tietämättömähän.“

„Kenen tyttöä ikävä?
 Kenen muun kun ei emonsa,
 Emon etso eellimmäisnä,
 Emon etso, emon kaiho;
 Läksinpä emo poloinen,
 Etsimähän tyttöäni,

Juoksin korvet kontiona,
 Salot saukkona samosin;
 Etsin päivän, tuosta toisen,
 Etsin kohta kolmannenki;
 Päivän kolmannen perästä,
 Viikon päästä viimeistäki
 Nousin suurelle mäelle,
 Korkealle kukkulalle,
 Huusin tuosta tyttöäni,
 Kaonnutta kaihoelin:
 „„Missä olet, tyttöseni,
 Tule jo, tyttöni, kotihin!““
 „Noimpa huusin tyttöäni,
 Kaonnutta kaipaelin;
 Vaarat vastahan saneli,
 Kankahat kajahtelivat:
 „„Elä huuu tyttöäsi,
 Elä huuu, hoilae!
 Ei se saa sinä ikänä,
 Ei paloa polvenansa
 Emon entisen tiloille,
 Taäton vanhan valkamaille.““

Viides (35:s) runo.

Kullervo Kalervon poika,
Sinisukka Äijön lapsi
Sai tuosta elelemähän
Alla varjon vanhempien:
Ei saanut älymähän,
Miehen mieltä ottamahan,
Kun oli kaltoin kasvateltu,
Tuhmin lasna tuuiteltu
Luona kalton kasvattajan,
Tuon on tuhman tuuttajan.

Poika työlle työnteleikse,
Raaolle rakenteleikse,
Kaalasi kalastamahan,
Nuotan suuren souantahan:
Itse tuossa noin sanovi,
Airo käessä arvelevi:
„Veänkö väen mukahan,
Souan tarmoni takoa,
Vai veän asun mukahan,
Souan tarpehen takoa?“

Perimies perältä lausui,
Sanan virkkoi, noin nimesi:
„Jos veät väen mukahan,
Souat tarmosi takoa,

Et vetäne purtta poikki,
Etkä hankoja hajalle.“

Kullervo Kalervon poika
Veälti väen mukahan,
Souti tarmonsä takoa,
Souti poikki puiset hangat,
Katajaiset kaaret katkoi,
Venon haapaisen hajotti.

Säi Kalervo katsomahan,
Sanan virkkoi, noin nimesi:
„Ei sinusta soutajaksi,
Souit poikki puiset hangat,
Katajaiset kaaret katkoit,
Koko haapion hajotit;
Mene nuotan tarvontahan,
Lienet tarvoja parempi!“

Kullervo Kalervon poika
Mene nuotan tarvontahan,
Itse tuossa tarpoimelta
Sanan virkkoi, noin nimesi:
„Tarvonko olan takoa,
Panen miehuuen nojassa,
Vai panen asun mukahan,
Tarvon tarpehen takoa?“

Vetäjä sanansa virkki:
„Mi on siitä tarpojasta,
Ku ei tarvo olan takoa,
Päne miehuuen nojassa?“

Kullervo Kalervon poika
Tarpaisi olan takoa,
Päni miehuuen nojassa,
Ve'en velliksi seotti,
Tarpoi nuotan tappuroiksi,
Kalat liivaksi litsotti.

Sai Kalervo katsomahan,
 Sanan virkkoi, noin nimesi:
 „Ei sinusta tarpojaksi,
 Tarvoit nuotan tappuroiksi,
 Ruumeniksi pullo rouhit,
 Selykset paloin paloittit;
 Lähe viemähän vetoja,
 Maarahoja maksamahan!
 Lienet matkassa parempi,
 Taipaleella taitavampi.“

Kullervo Kalervon poika,
 Sinisukka Äijön lapsi,
 Hivus keltainen korea,
 Kengän kauto kaunokainen
 Läksi viemähän vetoja,
 Maajyviä maksamahan.

Herrain suita sulkemahan.

Vietyä vetoperänsä,
 Maajyväiset maksettua,
 Rekehensä reutoaikse,
 Kohennaikse korjahansa;
 Alkoi kulkea kotihin,
 Matkata omille maille.

Ajoa jättytelevi,
 Matkoansa mittelevi
 Noilla Väinön kankahilla,
 Ammoin raatuilla ahoilla.

Neiti vastahan tulevi,
 Hivus kulta hiihtelevi
 Noilla Väinön kankahilla,
 Ammoin raatuilla ahoilla.

Kullervo Kalervon poika
 Jo tuossa päättelevi,
 *Alkoi neittä seisotella,

Laaitteli, lausutteli,
Haastatteli, houkutteli:*
„Nouse, neito, korjahani,
Taaksi maata taljoillen!“

Neiti suksilta sanovi,
Hiihtimiltä hioavi:

* „Tulkohon tuli punainen
Sinun, koira, korjahasi;
Astukohon amputauti
Taaksi ma'ata taljoillesi!“*

Kullervo Kalervon poika,
Sinisukka Äijön lapsi
Iski virkkua vitsalla,
Helähytti helmivyöllä;
Virkku juoksi, matka joutui,
Tie vieri, reki rasasi;
Ajoa järyttelevi,
Matkoansa mittelevi
Selvällä meren selällä,
Ulapalla aukealla.

Neiti vastahan tulevi,
Kautokenkä kaaloavi
Selvällä meren selällä,
Ulapalla aukealla.

Kullervo Kalervon poika
Hevoista päättelevi,
Suutansa sovittelevi,
Sanojansa säätelevi:

„Tule korjahan, korea,
Maan valio, matkoihini!“

Neiti vastahan sanovi,
Kautokenkä kalkuttavi:
„Tuoni sulle korjahasi,
Manalainen matkoihisi!“

Kullervo Kalervon poika,
 Sinisukka Äijön lapsi
 Iski virkkua vitsalla,
 Helähytti helmivyöllä;
 Virkku juoksi, matka joutui,
 Reki vieri, tie lyheni;
 Ajavi karettelevi,
 Matkoansa mittelevi
 Noilla Pohjan kankahilla,
 Lapin laajoilla rajoilla.

*Näki neion tietä käyvän,
 Marjan matkutta pitävän,
 Punaposken, kultakulman.
 Neito vastahan tulevi,
 Tinarinta riioavi,
 Siniviitta viiltelevi,
 Puurtavi punarivassa,
 Sukassa sinertävässä,
 Kiiltävässä kaplukassa,*
 Noilla Pohjan kankahilla,
 Lapin laajoilla rajoilla.

Kullervo Kalervon poika
 Hevoistansa hillitsevi,
 *Alkoi neiolle lähetä,
 Punaposkelle puhella;
 Maanitteli, mairitteli
 Kukaksensa, kullaksensa;
 Näin lausui, sanoin nimesi:.*
 „Käy, neito, rekoseheni,
 Armas, alle vilttieni
 Syömähän omeniani,
 Puremahan pähkeniä!
 *Mie oon mies me'estä tehty,
 Sokerista synnytetty.“*

Neiti vastahan sanovi,
 Tinarinta riuskuttavi:
 „Sylen, kehno, kelkkahasi,
 Retkale, rekosehesi;
 Vilu on olla viltin alla,
 Kolkko korjassa eleä.
 *Parempi meren kivellä,
 Kostealla kankahallä,
 Kuin mokoman miehen luona!“*

Kullervo Kalervon poika,
 Sinisukka Äijön lapsi
 Koppoi neion korjahansa,
 Reualti rekosehensa,
 Asetteli taljoillensa,
 Alle viltin vieretteli.

*Löi tuo osmolla oritta,
 Helmiruuskalla hevoista;
 Ori juoksi, matka joutui,
 Hepo juoksi, tie helisi,
 Reki rautainen ramisi,
 Vemmel piukkui pihlajainen,
 Kangas kuusinen kumisi.*

Neiti tuossa noin sanovi,
 Tinarinta riitelevi:
 „Päästä pois minua tästä,
 Laske lasta vallallensa,
 Kunnotointa kuulemasta,
 Pahalaista palvomasta,
 Tahi potkin pohjan puhki,
 Levittelen liistehesi,
 Korjasi pilastehiksi,
 Rämäksi re'en retukan.“

Kullervo Kalervon poika,
 Sinisukka Äijön lapsi

Aukaisi rahaisen arkun,
 Kimahutti kirjakannen,
 *Vilahutti verkaviitat,
 Näytteli hopeitansa,
 Näyttelevi, peittelevi*
 Kultasuita sukkasia,
 Voitänsä hopeapäitä.

Verat veivät neien mielen,
 Raha muutti morsiamen,
 Hopea hukuttelevi,
 Kulta kuihauttelevi.

*Neito vierehen venähti
 Kuin kepeä haavanlehti,
 Tai kuiva katajan helve.*

Kullervo Kalervon poika,
 Sinisukka Äijön lapsi
 Tuossa neittä mairotteli,
 Kuihutteli, kutkutteli.

*Mikä käs' oli kintahissa,
 Se orosen ohjaksissa,
 Mikä ilman kintahatta,
 Se on neion rinnan päällä.*

Sinä neitosen kisasi,
 Tinarinnan riu'utteli
 Alla vaipan vaskikirjan,
 Päällä taljan taplikkaisen.

Jo antoi Jumala aamun,
 Toi Jumala toisen päivän,
 Niin neiti sanoiksi virkki,
 Kysytteli, lausutteli:

„Mist' olet sinä sukuisin,
 Kusta, rohkea, rotuisin?
 Lienet suurtaki sukua,
 Isoa isän aloa.

Kullervo Kalervon poika
 Sanan virkkoi, noin nimesi:
 „En ole sukua suurta,
 Enkä suurta, enkä pientä,
 Olen kerran keskimäistä,
 Kalervon katala poika,
 Tuhma poika Tuiretuinen,
 Lapsi kehjo Keiretyinen;
 Vaan sano oma sukusi,
 Oma rohkea rotusi,
 Jos olet sukua suurta,
 Isoa isän aloa.“

Neiti varsin vastoavi,
 Sanan virkkoi, noin nimesi:
 „En ole sukua suurta,
 Enkä suurta, enkä pientä,
 Olen kerran keskimäistä,
 Kalervon katala tyttö,
 Tyhjä tyttö Tuiretuinen,
 Lapsi kehjo Keiretyinen.“

„Ennen lasna ollessani
 Emon ehtoisen eloilla,
 Läksin marjahan metsälle,
 Alle vaaran vaapukkahan;
 Poimin maalta mansikoita,
 Alta vaaran vaapukoita,
 Poimin päivän, yön lepäsin,
 Poimin päivän, poimin toisen,
 Päivälläpä kolmannella
 En tiennyt kotihin tietä;
 Tiehyt metsähän veteli,
 Ura saatteli salolle.“

„Siinä istuin, jotta itkin,
 Itkin päivän, jotta toisen,

Päivänpä kolmantena
 Nousin suurelle mäelle,
 Korkealle kukkulalle,
 Tuossa huusin, hoilaelin;
 Salot vastahan saneli,
 Kankahat kajahtelivat:
 „„Elä huua, hullu tyttö,
 Elä, mieletöin, melua,
 Ei se kuulu kumminkana,
 Ei kuulu kotihin huuto!““

„Päivän päästä kolmen, neljän,
 Viien, kuuen viimeistäki
 Kohennihin kuolemahan,
 Heitihin katoamahan;
 Enkä kuollut kuitenkana,
 En mä kalkkinen kaonnut.“

„Oisin kuollut kurja raukka,
 Oisin katkennut katala,
 Äsken tuosta toisna vuonna,
 Kohta kolmanna kesänä,
 Oisin heinäna helynnyt,
 Kukostellut kukkapäänä,
 Maassa marjana hyvänä,
 Punaisena puolukkana
 Nämät kummat kuulematta,
 Haikeat havaitsematta.“

Sai toki sanoneheksi,
 Kerran kertoelleheksi;
 Heti repsahti re'estä,
 Siitä juoksihe jokehen,
 Kosken kuohu'un kovahan,
 Palavahan pyörtehesen;
 Siihen surmansa sukesi,
 Kuolemansa kohtaeli,

Löyti turvan Tuonelassa,
Armon aaltojen seassa.

Kullervo Kalervon poika

*Tuo löi kahta kämmentänsä
Kahen puolen polviansa,
Niinkuin kahta arkun kantta,
Niinkuin kahta kalman usta.*

Pyyhältihe korjastansa,
Alkoi itkeä isosti,
Valitella vaikeasti:

„Voi poloinen päiviäni,
Voipa kurja kummiani,
Kun pi'in sisarueni,

Turmelin emoni tuoman,

Oman eukon itkettelin!

Voi isoni, voi emoni,
Voi on valtavanhempani,

Minnekä minua loitte,

Kunne kannoitte katalan!

Parempi olisin ollut

Syntymättä, kasvamatta,

Ilmahan sikeämättä,

Maalle tälle täytymättä;

Eikä surma suorin tehnyt,

Tauti oike'in osannut,

Kun ei tappanut minua,

Kaottanut kaksi-öisnä.“

Veitsin länkensä levitti,

Rauoin rahnoi rahkehensa;

Hyppäsi hyvän selälle,

Hyvän laukin lautasille;

Kotihin ajoi kovasti,

Oman taaton tanterelle.

*Hyppäsi hyvän selästä,

Astuvi isän pihoa
 Alla päin, pahoilla mielin,
 Alla kulmin, kuukullansa.

Päätyvi emo pihalle,
 Jo alkoi emo kysellä:
 „Mitä mietit, poikaseni?
 Ootko voitettu orosin
 Kylätiellä kiistatessa?“

Kullervo Kalervon poika
 Astui tuimana tupahan,
 Pökeänä pöyän päähän,
 Ei olis silmien sijoja:
 Pani pöyälle kypärän,
 Kintahat kypärän päälle,
 Itse päälle itkemähän:*
 „Oi emoni kantajani!
 Kun oisit, emo kuluni,
 Synnyteläissä minua
 Pannut saunahan savua,
 Lyönyt saunan salpa päälle,
 Tukahuttanut savuhun,
 Kaottanut kaksi-öisnä,
 Vienyt hurstilla vetehen,
 Upotellut uutimella,
 Luonut tuutusen tulehen,
 Liekun lieteheh sysännyt!“

„Oisiko kylä kysynyt:
 „„Missä tuutunen tuvasta,
 Mitä sauna salpa päällä?““
 Sinä oisit vastannunna:
 „„Tuutusen tulessa poltin,
 Liekun liesivalkeassa;
 Saunassa te'in ituja,
 Ma'ustelin maltahia.““

*Jo tuosta emo pelästy,
 Taasen poialta kysyvi:*
 „Mi sinulla, poikaseni,
 Mikä kumma kuulumassa?
 On kuin Tuonelta tulisit,
 Manalalta matkoaisit.
 *Mit' olet tehnyt, poikaseni,
 Mit' olet tehnyt pahinta?
 Oletko miehen tappanunna,
 Urohon upottanunna,
 Kaksi, kolme kaatanunna?“*

Kullervo Kalervon poika
 Sanan virkkoi, noin nimesi:
 *Voi emoni ehtoiseni,
 Voi mun valtavanhempani,
 Viel' ei tuo vika olisi,
 Kun oisin miehen tappanunna,
 Urohon upottanunna,
 Kaksi, kolme kaatanunna!
 Eihän tuo pahin olisi,
 Saisihan sakkorahoja,
 Kun on kultia isolla,
 Hope'ita vanhemmalla.
 Se on paljoa pahempi,*
 Kun pi'in oman sisaren,
 Turmelin emoni tuoman.“

*Oman marjasen makasin,
 Oman lehtyen lepäsin,
 Oman eukon itkettelin!“*
 „Tulin viennästä vetojen,
 Maarahojen maksannasta,
 Päytyi neito vastahani,
 Mie tuota kisauttelin;

Se oli sisarueni,
 Se oman emoni lapsi.“
 „Se jo surmansa sukesi,
 Kuolemansa kohtaeli
 Kosken kuohu'un kovahan,
 Palavahan pyörtehesen;
 Itse en nyt tieäkänä,
 Arvoa, älyäkänä,
 Kunne surmani sukean,
 Kunne kurja kuoletaime:
 Suuhun ulvovan sutosen,
 Karhun kiljuvan kitahan,
 Vainko vatsahan valahan,
 Meren hau'in hampahisin?“

Emo tuon sanoiksi virkki:
 „Ellös menkö, poikaseni,
 Suuhun ulvovan sutosen,
 Karhun kiljuvan kitahan,
 Eläkä vatsahan valahan,
 Hau'in hirmun hampahisin!
 Onpa suurta Suomen nientä,
 Sankoa Savon rajoa
 Piillä miehen pillojansa,
 Hävetä pahoja töitä,
 Piillä vuotta viisi, kuusi,
 Ynnähän yheksän vuotta,
 Kunnes aika armon tuopi,
 Vuoet huolen huojentavi.“

Kullervo Kalervon poika
 Sanan virkkoi, noin nimesi:
 „Enkä lähe piilemähän,
 En paha pakenemahan,
 Lähen Surman suun esille,
 Kalman kartanon oville,

Suurille sota-sioille,
Miesten tappotanterille:
Viel' on Unto oikeana,
Mies katala kaatamatta,
Kostamatta taaton kohlut,
Maammon mahlat maksamatta,
Muistamatta muutki vaivat,
Itseni hyvin piännät.“

Kuudes (36:s) runo.

Kullervo Kalervon poika,
Sinisukka Äijön lapsi
Siitä suorikse sotahan,
Vainotielle valmistaikse;

*Lausui näin, sanoiksi virkki:

„Oi mun ehtoinen emoni,
Oi mun valtavanhempani,
Tuo mun sulkkusukkaseni,
Tuo mun Saksan saappahani,
Tuo mun verkaiset tanini
Päälle Saksan saappahien,
Pane säkkihin evästä
Matkoilleni mennäkseni!“

Jo alkoi emo kysellä:

„Mihin miel' on, poikueni?“

Kullervo Kalervon poika
Tuopa vasten vastaeli:
„Juohtui mielehen minulle,
Puuttui aivohon ajatus
Käyä Untamon kylähän,
Polttoa tuvat poroksi,
Kypeniksi kyyätellä.“*

Emo tuon sanoiksi virkki:

„Ellös poikani poloinen

Saako suurehen sotahan,
 Menkö miekan melskehesen!
 Ken suotta sotahan saapi,
 Tahallansa tappelohon,
 Se soassa surmatahan,
 Tapetahan tappelossa,
 Miekkoihin menetetähän,
 Kalpoihinsa kaaetahan.“

„Lähet vuohella sotahan,
 Kaurihilla tappelohon,
 Pian vuohi voitetaan,
 Kauris kaatahan likahan,
 Tulet koiralla kotihin,
 Sammakolla saat piha'an.“

Kullervo Kalervon poika
 Sanan virkkoi, noin nimesi:
 „En mä silloin suohon sorru,
 Enkä kaau kankahalle,
 Korppien kotisioille,
 Variksien vainiolle,
 Kun sorrun sotatiloille,
 Vaivun vainotanterille;
 Somap' on sotahan kuolla,
 Kaunis miekan kalskehesen,
 Sorea sotainen tauti:
 Äkin poika pois tulevi,
 Potematta pois menevi,
 Laihtumatta lankeavi.“

*Kullervo Kalervon poika
 Siitä suorikse sotahan,
 Vainotielle valmistaikse.
 Veti sulkkusukkasensa
 Vereville säärillensä,
 Veti Saksan saappahaiset

Päälle sulkkusukkasiens;
 Veti verkaiset taninsa
 Päälle Saksan saappahien,
 Matkoillensa mennäksensä.

Jo meni sepon pajahan:
 „Seppyeni selväseni,
 Tao keiho miestä myöten,
 Kilpi kantajan mukahan!“

Ei seppo sitä pahempi,
 Takoi keihon miestä myöten,
 Kilven kantajan mukahan.

Kullervo Kalervon poika
 Jo tuossa rukoelevi:
 „Oi Ukko Ylijumala,
 Jos nyt mulle miekan saisit
 Sekä kalvan kaunihimman,
 Joka joukolle pitäisi,
 Saattaisi sataluvulle!“

Miekka pilvistä putosi,
 Vieri veitsi taivosesta
 Ilman tyttären tupesta,
 Vyöltä tuon Ylijumalan.

Kullervo Kalervon poika
 Sai on miekan mielehisen,
 Kalvan kaikkien parahan:
 Terä kullin kirjoitettu
 Pää hope'in holvaeltu.
 Solitteli miekkoansa,
 Solitteli, synnytteli
 Kahen kallion välissä,
 Viien vuoren viitarossa:
 On miekka tuliteräinen,
 On säilä säkeneväinen.

Jo otti keihon olalle,
 Pani miekan reiellehen,
 Vyölle miekan heltukaisen,
 Pisti päähänsä kypärän;
 Näin sopi sotia käyä,
 Sotateitä souatella.

Taas meni sepon pajahan:
 „Seppyeni, selväseni,
 Vala rauasta satula,
 Suitset kullasta kuvoa!“

Ei seppo sitä pahempi,
 Valoi rauasta satulan,
 Suitset kullasta kuvasi.

Kullervo Kalervon poika
 Meni tallihin mäelle:
 Siell' on seitsemän oroista;
 Sen otti ison oroista,
 Sen valitsi varsoistahan,
 Tuon paatin isonsa ruunan.
 Otti soimelta sorean,
 Kauransyöjän kaunokaisen,
 Pisti suuhun kultasuitset,
 Selkähän rauta-satulan;
 Varusti tulisen ruunan
 Tulisella tanterella;
 Tulta suihki ruunan suusta,
 Säkeniä sääriverret.
 Näin sopi sotia käyä,
 Sotateitä souatella.

Emo poialta kysyvi:
 „Eikö sääli Suomen maita,
 Sääli Suomen poikasia,
 Kun soassa sorretahan,
 Linnan alle ammutahan?“

Poika vasten vastaeli:

„Ei ole sääli Suomen maita,
 Ei sääli Suomen poikasia;
 Soisin Suomenmaan palavan,
 Karjalan kyläin kytevä!“*

Viel' emo sanoiksi virkki:

„Kun sinä sotahan kuolet,
 Mitä jääpi taatollesi
 Vanhan päivänsä varaksi?“

Kullervo Kalervon poika
 Sanan virkkoi, noin nimesi:

„Kuolkohon kuja-rikoille,
 Käätukohon kartanolle!“

„Mitä jääpi maammollesi
 Vanhan päivänsä varaksi?“

„Kuolkohon kupo sylihin,
 Läävähän läkähtyköhön!“

„Mitä jääpi veikollesi
 Päivän vastaisen varaksi?“

„Metsähän menettyköhön,
 Vainiolle vaipukohon!“

„Mitä jääpi siskollesi
 Päivän vastaisen varaksi?“

„Kaivotielle kaatukohon,
 Sotkutielle sortukohon!“

*Jo karkas laukin lautasille,
 Selkähän hyvän hevoisen.

Vieläpä vanhin varoitti,
 Emo neuvoi poikoansa:

„Poikaiseni, ainoiseni,
 Kun sinä menet sotahan,

Äl' oo uhkea soassa,
 Eikä raisu tappelussa!

Älä seiso eellimmäisnä,

Ällös jääkö jälkimmäisnä,
 Kieri keskellä väkeä,
 Liki lipunkantajata;
 Keskell' on väki väkevä.
 Kun oot miesnä eellimmäisnä,
 Eellimmäiset ammutahan;
 Kun oot miesnä jälkimmäisnä,
 Jälkimmäiset hirtetähän;
 Kun oot keskinkertaisessa,
 Keskimät saavat kotihin!*"

Kullervo Kalervon poika
 Kohta lähtevi ko'ista,
 Sanovi sanan isolle:
 „Hyvästi, hyvä isoni!
 Itketkö sinä minua,
 Koskas kuulet kuolleheksi,
 Kansasta kaonneheksi,
 Sortuneheksi su'usta?“

Tuon isä sanoiksi virkki:
 „En minä sinua itke,
 Jospa kuulen kuolleheksi;
 Poika toinen tehtänehe,
 Poika paljoa parempi,
 Äijeä älykkähämpi.“

Kullervo Kalervon poika
 Sanan virkkoi, noin nimesi:
 „Enkä itke mie sinua,
 Kuulisinko kuolleheksi;
 Saan minä mokoman taaton,
 Suun savesta, pään kivistä,
 Silmät suolta karpaloista,
 Parran kuivista kuloista,
 Jalat raian haarukasta,
 Muun lihan lahosta puusta.“

Virkkoi siitä veikollensa:

„Jää hyvästi, veikkoseni!
Itketkö sinä minua,
Koskas kuulet kuolleheksi,
Kansasta kaonneheksi,
Sortuneheksi su'usta?“

Veikko tuon sanoiksi virkki:

„En itke minä sinua,
Josko kuulen kuolleheksi;
Veli toinen saatanehe,
Veli paljoa parempi,
Kahta mointa kaunihimpi.“

Kullervo Kalervon poika
Sanan virkkoi, noin nimesi:

„Enkä itke mie sinua,
Kuulisinko kuolleheksi;
Saan minä mokoman veljen,
Pään kivistä, suun savesta,
Silmät suolta karpaloista,
Hiukset kuivista kuloista,
Jalat raian haarukasta,
Muun lihan lahosta puusta.“

Sanoi siitä siskollensa:

„Hyvästi, sisarueni!
Itketkö sinä minua,
Koskas kuulet kuolleheksi,
Kansasta kaonneheksi,
Sortuneheksi su'usta?“

Noin sisar sanoiksi virkki:

„En itke minä sinua,
Josko kuulen kuolleheksi;
Veli toinen saatanehe,
Veli paljoa parempi,
Äijeä älykkähämpi.“

Kullervo Kalervon poika
 Sanan virkkoi, noin nimesi:
 „Enkä itke mie sinua,
 Kuulisinko kuolleheksi;
 Saan minä mokoman siskon,
 Pään kivistä, suun savesta,
 Silmät suolta karpaloista,
 Hiukset kuivista kuloista,
 Korvat lämmin lumpehista,
 Varren vaahteren vesästä.“

Sanoi siitä äitillensä:
 „Äitiseni, armaiseni,
 Minun kaunis kantajani,
 Kultainen kulettajani;
 Itketkö sinä minua,
 Koskas kuulet kuolleheksi,
 Kansasta kaonneheksi,
 Sortuneheksi su'usta?“

Tuon emo sanoiksi virkki,
 Itse lausui, noin nimesi:
 „Et älyä äitin mieltä,
 Arvoa emon syäntä;
 Itkenpä minä sinua,
 Kun sun kuulen kuolleheksi,
 Väestä vähenneheksi,
 Sortuneheksi su'usta;
 Itken tulville tupamme,
 Siltalauat lainehille,
 Kujat kaikki kuurullani,
 Läävät länkämöisilläni;
 Lumet itken iljeniksi,
 Iljenet suliksi maiksi,
 Sulat maat vihottaviksi,
 Vihottavat viereviksi.“

„Mit' en itkeä ilenne,
 Kut' en voine voivotella,
 Itkeä inehmisissä,
 Itken saunassa saloa,
 Yliset kulasvesille,
 Saunan lauat lainehille.“

Kullervo Kalervon poika,
 Sinisukka Äijön lapsi,
 *Tinatuppi, vyö hopea,
 Miekka vyöllä heltukainen,
 Parta kullan palmikoissa,
 Pää kullan kukalehissa,*
 Läksi soitellen sotahan,
 Ilotellen tappelohon;
 Soitti suolla, soitti maalla,
 Kajahutti kankahalla,
 Rojahutti ruohokossa,
 Kulahutteli kulossa.

*Ajoin suurta Suomen maata,
 Ajoin Suomen sillan päällä;
 Suomen silta notkahteli,
 Aluspalkit paukahteli,
 Kangas vastahan kajahti,
 Kanervat kavahtelihe,
 Kuusetki kumartelihe.
 Kaikki rahvas katsahteli:

„Kullervo on mies kuningas!
 Ori alla niinkuin ahjo,
 Hevonen tulikipuna;
 Itse päällä niinkuin päivä,
 Poika veitikka verevä!“

Kullervo Kalervon poika
 Ajoin suurta Suomen maata,
 Ajoin Suomen sillan päällä;

Linttilääppä läikähteli,
 Paistoi kultainen kypärä.
 Immet katsoi ikkunasta,
 Ikkunasta, akkunasta:
 „Voi kun tuo minun olisi,
 Suven syömättä olisin,
 Aastajankin einehettä;
 Joka päivä pään pesisin,
 Joka huomen harjoaisin,
 Sylissäni kanteleisin,
 Maata patjoille panisin,
 Veisin silkkivuotehelle!“

Kullervo Kalervon poika
 Vielä vilkaisi takaisin,
 Katsovi katajikosta:
 Notkui suuret Suomen sillat
 Kalervoisen karjan alla;
 Puita kertti Puuran sarvet,
 Maata Mairikin utaret;
 Härät rytki, lehmät ammui,
 Kiljui kirjavat orikot,
 Pois kotoa vietäessä.

Kullervo Kalervon poika
 Tuo sanoi sanalla tuolla:
 „Vieähänkö nuo veroista,
 Otetahan oprakoista?“

„Ei noita veroista vieä,
 Ei oteta oprakoista;
 Vieähän sison vihoista,
 Suuren konnan koiruuesta,
 Miesparan pahanteosta.
 Sai kuulo kuninkahalle,
 Hely herroille pakeni;
 Alkoi ryöstäjät rypeä,

Aina arvojat ajella;
Kalervon koti hävisi,
Pojan tuhmista teoista.“

Kullervo Kalervon poika
Uhaten sotahan läksi,
Ilotellen tappelohon,
Soitti suolla, soitti maalla,
Kajahutti kankahalla,
Rojahutti ruohokossa,
Kulahutteli kulolla.*

Vieri viestinen jälestä,
Sai sanoma korvihinsa:
„Jo iso kotona kuoli,
Vaipui valtavanhempasi;
Käypäs tuota katsomahan,
Kuten kuollut hauatahan!“

Kullervo Kalervon poika,
Hämpä varsin vastaeli:
„Kun lie kuollut, kuolkahansa;
*Tuo oli vanha mennäksensä,
Kuoppasilmä kuollaksensa;
Kylä kyllä kollahtavi,
Maakunta maahan vetävi!“*

Soitti suolla mennessänsä,
Patakoitteli palolla;
Vieri viestinen jälestä,
Sai sanoma korvihinsa:
„Jo veli kotona kuoli,
Vaipui lapsi vanhempasi;
Käypäs tuota katsomahan,
Kuten kuollut hauatahan!“

Kullervo Kalervon poika,
Hämpä varsin vastaeli:
„Kun lie kuollut, kuolkahansa;

*Likavett' on liiemmaksi,
 Porovettä portaan alla;
 Sillä ruumis pestäköhön,
 Sitten maahan vietäkähän,*
 Kalmahan katettakahan!“

Soitti suolla käyessänsä,
 Kullervoitsi kuusikossa;
 Vieri viestinen jälestä,
 Sai sanoma korvihinsa:
 „Jo sisar kotona kuoli,
 Vaipui lapsi vanhempasi;
 Käypäs tuota katsomahan,
 Kuten kuollut hauatahan!“

Kullervo Kalervon poika,
 Hänpä varsin vastaeli:
 „Kun lie kuollut, kuolkahansa;
 *Etsipäs kylästä koirat,
 Kylän koirilla kuleta;
 Sillä maahan vietäkähän,
 Kalmahan katettakahan!“*

Kulaten kulossa astui,
 Heläellen heinikossa;
 Vieri viestinen jälestä,
 Sai sanoma korvihinsa:
 „Kuoli ehtoinen emosi,
 Kaatui maire maammuesi;
 Käypäs tuota katsomahan,
 Miten miero hautoavi!“

Kullervo Kalervon poika
 Sanan virkkoi, noin nimesi:
 „Voi minä poloinen poika,
 Kun kuoli emo minulta,
 Uupui uutimen tekiä,
 Vaipui vaipan kirjoittaja,

Pitkän piustan kehreäjä,
 Väkiwärttinän wetäjä!
 Enk' ollut luona luopuessa,
 Läsniä hengen lähtiessä,

*Alla suun sukertamassa,
 Alla leuan laatimassa.*

Lie kuollut kovin viluhun,
 Vainko leivän puuttehesen!“

„Kuollut koissa pestäköhön

Saksan saipua vesillä;

*Sitten silkkihin sipaise,
 Saksan verkoihin wetäise,

Pane päälle palttinaista

Hienolle hipiällensä,

Varsin päälle valkeaista;

Hopeasta teetä kirstu,

Naulat vaskesta valata.*

Siitä maahan vietäköhön,

Kalmahan katettakohon,

Itkuvirsin vietäköhön,

Laulaen lasettakohon;

*Kun lienevi maisin matka,

Siit' oroisin vietäköhön,

Kuusin kultaisin oroisin,

Toisin kuusin kullattomin.

Kun lienee vesinen matka,

Niin venoisin vietäköhön,

Kuusin kultaisin venoisin,

Toisin kuusin kullattomin.“*

„En vielä kotihin joua,

Viel' on Unto kostamatta,

Tuo katala kaatamatta,

Mies musta musertamatta,

Ilkeä hävittämättä.“

*Kullervo Kalervon poika,
 Sinisukka Äijön poika
 Uhaten meni sotahan,
 Purten huulta, väänten päätä,
 Murten mustoa syäntä.

Ajoi Unnon uksen suuhun:
 „Terve, selkeä setäni,
 Selkeät setäni lapset,
 Selkeä setäni minjä!“

Unto vasten vastaeli:
 „Ken olet mies musikka?
 Lienet suurtakin sukua,
 Heimokunnin herrasmiestä?“

Kullervo Kalervon poika
 Tuopa tuon sanoiksi virkki:
 „Etkö sä muista murtovuotta,
 Vai et tappelukevättä,
 Kun tapoit minun taloni,
 Vaan et tappanut minua!
 Ei olis paljoa pitänyt,
 Vaaks' ois vaatetta pitänyt,
 Kaksi lauan kappaletta.
 Nyt kasvoikin valmis kaiho,
 Ja viipyi vihan pitäjä,
 Vihansuopa, luunpurija;
 Tuosta kasvoi pää Kalervon,
 Kostavi isänsä kohlut;
 Maksavi emonsa mahlat!“

Jopa kaatoi kaiken kansan,*
 Joukon Untamon hävitti;
 *Sot' oli maalla, maa tulella,
 Miekan helske, kalvan kalske;
 Siellä miekka miestä syöpi,
 Rauta urjovi uroja,

Teräs kansan tempaisevi.
 Siellä on päätä kuin mätästä,
 Tuolla hiusta kuin kuloa,
 Talmoa jalan tasalla.
 Niin on silmiä soassa,
 Kuin on suossa karpaloita;
 Niin on sääriä soassa,
 Kuin pinossa halkosia;
 Niin soassa varpahia,
 Kuin mäellä vaapukoita.
 Siell' on verta niinkuin vettä,
 Tuoll' on verta päälle polven;
 Rattahat veressä vierii,
 Pyörät uivat urmeheassa.

Kullervo Kalervon poika*

Tuvat poltteli poroksi,
 Kypeniksi kyyätteli,
 Kivet jätti kiukahista,
 Pitkän pihlajan pihloista.
 *Kylä miss' on ennen ollut,
 Kylä ennen, linna muinoin,
 Kylä suuri, kansa kaunis,
 Siell' on nyt kylä hävinnyt,
 Jop' on nyt kumea korpi.*

Kullervo Kalervon poika

Jo tuosta kotihin kääntyi
 Ison entisen tuville,
 Vanhempansa vainioille;
 Tupa on tyhjä tultuansa,
 Autio avattuansa,
 Ei tulla likistämähän,
 Käyä kättä antamahan.

Antoi kättä hiilokselle:
 Hiilet kylmät hiiloksessa;

Tuosta tunki tultuansa,
Ei ole emo elossa.

Pisti kättä kiukahalle:
Kivet kylmät kiukahassa;
Tuosta tunki tultuansa,
Ei ole iso elossa.

Loi on silmät sillan päälle:
Silta kaikki siivomatta;
Tuosta tunki tultuansa,
Ei ole sisar elossa.

Vieri valkamavesille:
Ei venettä valkamassa:
Tuosta tunki tultuansa,
Ei ole veli elossa.

Loihe siitä itkemähän,
Itki päivän, itki toisen,
Itse tuon sanoiksi virkki:
„Oi on ehtoinen emoni,
Mitäs mulle tänne heitit
Eläessä tällä maalla?“

„Et kuule, emo, minua,
Jos ma silmillä siherrän,
Eli kulmilla kujerran,
Päälaella lausuelen!“

Emo hauasta havasi,
Alta mullan muistuttavi:
„Jäihän multa Musti koira
Käyäksesi metsämaille;
Ota koirasi keralle,
Mene tuonne metsämaille;
Ylös korpehen koho
Metsän tyttöjen tyköhön,
Sinipiikojen pihalle,
Havulinna liepehille

Evähiä etsimähän,
Antia anelemahan!“

Kullervo Kalervon poika
Otti koiransa keralle,
Läksi tietä telkkimähän,
Korpehen kohoamahan;
Kävi matkoa vähäisen,
Astui tietä pikkaraisen,
Tuli tuolle saarekselle,
Tuolle paikalle tapahtui,
Kuss' oli piian pillannunna,
Turmellut emonsa tuoman.

Siin' itki ihana nürmi,
Aho armahin valitti,
Nuoret heinät hellitteli,
Kuikutti kukat kanervan
Tuota piian pillamusta,
Emon tuoman turmellusta,
Eikä nousnut nuori heinä,
Kasvanut kanervan kukka,
Ylennyt sialla sillä,
Tuolla paikalla pahalla,
Kuss' oli piian pillannunna,
Emon tuoman turmellunna.

Kullervo Kalervon poika
Tempasi terävän miekan,
Katselvi, kääntelevi,
Kyselevi, tietelevi;
Kysyi mieltä miekaltansa,
Tokko tuon tekisi mieli
Syöä syyllistä lihoa,
Viallista verta juoa.

Miekka mietti miehen mielen,
Arvasi uron pakinan,

Vastasi sanalla tuolla:
 „Miks' en söisi mielelläni,
 Söisi syyllistä lihoa,
 Viallista verta joisi,
 Syön lihoa syyttömänki,
 Juon verta viattomanki.“

Kullervo Kalervon poika,
 Sinisukka Äijön lapsi
 Pään on peltohon sysäsi,
 Perän painoi kankahasen,
 Kären käänti rintahansa,
 Itse iskihe käreille,
 Siihen surmansa sukesi,
 Kuolemansa kohtaeli.

Se oli surma nuoren miehen,
 Kuolo Kullervo-urohon,
 Loppu ainakin urosta,
 Kuolema kova-osaista.

Silloin vanha Väinämöinen,
 Kunpa kuuli kuolleheksi,
 Kullervon kaonneheksi,
 Sanan virkkoi, noin nimesi:
 „Elkötte, etinen kansa,
 Lasta kaltoin kasvatelko
 Luona tuhman tuittajan,
 Vierahan väsytteliän!
 Lapsi kaltoin kasvattama,
 Poika tuhmin tuittama
 Ei tule älymähän,
 Miehen mieltä ottamahan,
 Vaikka vanhaksi eläisi,
 Varreltansa vahvistuisi.“

Muistutuksia ja selityksiä.

Ensimmäiseen runoon:

1:n ja 2:n lisäys: *Se kasvoi Kalervo* --- ja: *Kuka Suomessa* --- Soikkulasta ja Kosemkinasta Narvan puolella (Länkelä VII s. 11). Nämät värssyt ovat tähän otetut, koska niissä ilmaantuu Kullervo-runoin synnylle tärkeä, Inkerin toisinoissa yleinen käsitys, että Suomi on kotimaa, vastakohtana Karjalalle.

3:s lis.: *Kansan kantapohjistahan* --- (sieltä, mistä edellinen). Nämät lisäsvärssyt vasta antavat oikean käsityksen siitä, mitä tässä on tarkoituksena, että nimittäin Untamo sormistansa y. m. loitsii armeijan. Sota on tässä, niinkuin joskus edempänäkin, käytetty sotajoukon sijasta.

4:s lis.: *Kalervo pojut kavala* --- Kosemkinasta (katso ed.). Tämä toisinto on mielestäni paljoa voimallisemmin kuvaavainen kuin ennen painettu. Kaura kylvetään uksen *eteen*, niin ettei väki edes pääse ulos.

5:s lis.: *Pätevät kypärä päähän* --- Serepetasta, Rampovan (Oranienbaum'in) länsipuolelta (Groundstroem N. 15), Käsikirjoituksessa oikeastaan: *Pani metsät miekka vyölle, Katajat kypärä päähän* y. m. Muutos on tehty sen vaillinaisemman toisinnon mukaiseksi, jota Lönnrot on käyttänyt.

6:s ja 7:s lis.: *Katsoivat Kalervon lapset* --- ja: *Ano tyttö, aino tyttö* --- Ausomäen kylästä Soikkulassa tai sen likeisyydessä (Groundstr. N. 235), Soikkulasta ja Kosemkinasta (Länk. VII s. 11). Huomattava on, että toisissa toisinoissa on lapset, toisissa miniä, kaikissa Kalervo itse lisäksi. Molemmat laulutavat on tässä paremman vaikutuksen tähden yhdistetty. Käsikirjoituksessa on miniästä sanottu: *Etsi päätä* --- *Kynsi päätä* --- Mutta siinä osoitettu raaka toimitus olisi pilannut tämän paikan koko runollisen vaikutuksen, jonka vuoksi ensimmäiset sanat on vaihdettu toisiin. Samaten kuuluu oikeastaan: *Ihastu, älä pelästy!* joka kuitenkin aivan silmännähtävästi on vahingossa ympäri keikahtanut. Lekko on Lönnrot'in sanakirjassa = liekki. Lemeä nähtävästi on sukua samassa sanakirjassa löytyvälle lemahtaa- (= leimahtaa) verbille. Äijä, ämmä ovat = appi, anoppi.

8:s lis.: *Viisinkymmenin hevosin* - - - (samoista paikoista kuin ed.).

9:s—11:s *Vuotettiin syntyväksi* - - - *Syntyi suuren suon* - - - *Pani ehtopoiaksehen* - - - Kokoonpantu monista toisinoista, jotka ovat Vienan ja Aunuksen lääneistä, Suojärveltä ja Suistamolta suomenpuoliselta Laatokan pohjoisrannikolta, ynnä useammista Inkerin pitäjistä (Europaeus vihko G s. 106, 120, vihko H s. 75; Borenius vuodelta 1872 N. 83, 121; Genetz N. 78; Lönnrot A II 3 N. 43, A II 6 N. 92; Saxbäck N. 37, 718; Törneros N. 68). Huomattava on, että Väinämöisen tuomio lapsesta melkein kaikissa minulle tutuissa toisinoissa selvemmin tai hämämmin tarkoittaa Kullervoa. Senvuoksi olen katsonut tarpeelliseksi sovittaa tämän tapauksen tähän, jos kohta, Väinämöisen poislähdön tähden, sen asettaminen myös Kalevalan loppuun on aivan paikallaan. Saadakseni kuitenkin asian tässä kerrotuksi Kalevalassa jo käytetyistä niin eriäväsillä sanoilla kuin mahdollista, olen ottanut lisäksi värssyjä Inkerissä ja Laatokan länsi- sekä pohjoisrannikolla hyvin tavallisesta ballaadista: Marketta ja Hannus Saarelainen. Tähän on sitä enemmän syytä, koska niissäkin tuomittua poikaa vastaan välistä tehdään juuri samat surma-yritykset kuin Kullervoa vastaan, ja hän sitten paimenena saa kivileivän. — Käsikirjoituksissa sisaret sanovat vastasyntyneen sotijaloksi, veljet vennon joukkioksi, johon aineen vaatimuksesta on tehty pieni muutos. Samoin lapsi oikeastaan ainoasti vastaa: *Keltahius minun isäni*, johon olen selvyiden vuoksi pannut Kalervon nimen, ja seuraavaan värssyyn lisännyt *korea*, sen mukaan kuin usein Kullervosta itsestään lauletaan. Rivissä: *Tuoaan ukko tuomariksi*, on ensimmäisen jalan laskutavu pitkä vasten Pohjois-Karjalan runomitta-oppia; mutta Inkerissa, niinkuin näistä lisäyksistäkin monesti saa nähdä, ovat tämmöiset poikkeukset hyvin tavalliset. Minun tekemäni on rivi: *Niin ukko sanoiksi virkki*.

12:s—16:s lis.: *Vipuhun* - - - *Valkeainen paita* - - - *Hiukset liekkui* - - - *Kuuluvi melu* - - - *Orjat suuttui* - - - Ovat kaikki Soikkulasta ja Kosemkinasta (Länkelä VII s. 11, Groundstr. N. 235), paitsi väen puhe keskenänsä Serepetasta (Groundstr. N. 15) ja Vuoleelta Pohjois-Inkerissä (Saxbäck N. 292). Rivin: *Kuuluvi melu* - - - olen itse lisännyt, yhdistääkseni sitten seuraavan kapaloin repimisen paremmin edelläkäyviin lisäyksiin. Rivissä: *Sotamies piikillä pisti*, on käsikirjoituksessa: *miekalla*; runomitallinen kankeus löytyy siis jo siinäkin. Muutos oli tarpeellinen senvuoksi, kun miekka jo on edellisessä, toisesta toisinnosta otetussa värssyssä. Painetun Kalevan rivit: *Nähtihin hyvä tulevan y. m. täytyi hiukan muuttaa*, niin että Untamo tulee subjektiksi, koska lisäyksissä sana tuodaan hänelle.

17:s lis.: *Tästä kasvaa pää Kalervon Vuoleelta* (Saxb. N. 292) oli mielestäni voimallisempi entistä.

18:s lis.: *Liepäs tästä varma* --- Kosemkinasta ja Soikkulasta (Länkelä VII s. 11, Groundstr. N. 235). Lienee tässä on nähtävästi futurina, niinkuin Tver'in Karjalan murteessa.

19:s—24:s lis.: *Vieähän* --- *Meni aikoa vähäisen* --- *Meni orjat* --- *Istui lumpehen lehellä* --- *Ahvenia* --- *Katsoo kaivon* --- kokoonpantuna monista täydellisemmistä ja vaillinaisemmista toisinoista. Paraat Soikkulasta ja Kosemkinasta (Länkelä VII s. 11 ja Groundstr. N. 235). Muutamat näissä löytymättömät värssyt ovat saadut Serepetasta (Groundstr. N. 37 b), Lempaalasta Pohjois-Inkerissä ja Sakkulasta liki Käkisalmea Suomessa (Slöör VII N. 26, III N. 12) sekä Vuoleelta (Saxb. N. 292). Kartonen on arvattavasti vähennys karsi-sanasta, joka Lönnrot'in sanakirjassa myös (vertaa kara) merkitsee kuivettunutta oksaa, siis täällä: kuivettunut kaislan korsi.

25:s—26:s lis.: *Toi orjat* --- *Huusi Unto* --- Soikkulasta ja Kosemkinasta (Länkelä VII s. 11, Groundstr. N. 235) ja Sakkulasta (Slöör III N. 12).

27:s—32:s lis.: *Viihteröitä* --- *Tehkäätte tuli mäelle* --- *Kolmekymmentä rekeä* --- *Tehthän* --- *Jo päivänä kolmantena* --- *Kekäleitä* --- Soikkulasta ja Kosemkinasta (Länk. VII s. 11, Groundstr. N. 235), Sakkulasta ja Lempaalasta (Slöör III N. 12, VII N. 26). Käsikirjoituksessa on oikeastaan: *tulen poltakkia*, joka virontapainen muoto kuitenkin on meille kovin outo.

33:s—37:s lis.: *Toi orjat* --- *Arvelee* --- *Huusi Unto* --- *Huusi Unto* --- *Poika heilui* --- Soikkulasta (Länk. VII s. 11). Rivi: *Arvelee ajattelevi*, on minun lisäämäni.

38:s—39:s lis.: *Söi puuron* - - *Sanoi korpin* --- Soikkulasta (Länk. VII s. 11).

Kolmanteen runoon:

1:n ja 2:n lis.: *Aika syöä armottoman* --- *Päivä puolehen* --- Lempaalasta (Slöör VII N. 26), Vuoleelta (Saxb. N. 7).

3:s lis.: *Annas katson* --- Serepetasta (Groundstr. N. 37 b). Käsikirjoituksessa: *La katson* --- jossa ensimmäinen kehoitus-sana on meille kovin outo.

4:s lis.: *Nousi puuhun* --- Soikkulasta (Länk. VII s. 11). Rivit: *Kaikosi* --- ja *Karhut* --- olen tehnyt Kalevalassa olevan variksen kehoituksen mukaan (r. 33 vv. 115—6). Seuraava rivi: *Sanovi* --- on oma lisäämäni.

5:s lis.: *Kävi vaan mäeltä mäelle* --- Rääppylvältä, Pietarin kaupungin itäpuolelta (Saxb. N. 955).

6:s lis.: *Emäntä iloittelevi* --- Lempaalasta (Slöör VII N. 26).

7:s lis.: *Mikä kumma* --- Rääppylvältä (Saxb. N. 955). Käsikirjoituksessa on: *Kun kuuluvi luikun ääni*, johon olen muuttanut sanan: *outo*. Täten voi edellinen kaunis lisäys tulla käytetyksi ja samassa kuitenkin Ilmarisen emännän seuraava iloinen huudahus: «*Ole kiitetty Jumala!* --- pysyä paikallaan. Rivi: *Vielä kerran* --- ynnä molemmat seuraavat on samasta syystä täytynyt tekaista täytteeksi.

8:s lis.: *Rautaraenta käessä* --- Lempaalasta (Slöör VII N. 26). Raenta l. rainta on maitokiulu.

9:s lis.: *Ei ollut karja* --- Kosemkinasta (Länkelä VII s. 11, toisinnosta).

10:s lis.: *Mintähän tämä* --- Serepetasta (Groundstr. N. 37 b).

Neljänteen runoon:

1:n lis.: *Seppo kuulevi pajasta* --- Vuoleelta ja Toksovasta Pietarin kaupungin koillispuolelta (Saxb. N. 88, 739). Näissä, niinkuin useammissa muissa Inkerin toisunnoissa joutuneet eriskummalliseen yhteyteen. Siihen paikkaan, mihin sepän pihdit pirahtavat, syntyy sitten saari, saareen neito, jota kaikki kosissa käyvät j. n. e. Käsikirjoituksessa oikeastaan: *Kuhun kultia tipahti, Siihen saari* ---

Viidenteen runoon:

1:n ja 2:n lis.: *Herrain suita* --- *Alkoi neittä* --- Länsi-Inkeristä (Törneros N. 218).

3:s lis.: *Tulkohon tuli punainen* --- Lempaalasta (Slöör VIII N. 2) Vuoleelta (Saxb. N. 294).

4:s ja 5:s lis.: *Näki neion* --- *Alkoi neiolle puhella* --- Länsi-Inkeristä (Törneros N. 218), Vuoleelta (Saxb. N. 294), Kosemkinasta (Länkelä II s. 9) Skuoritsasta (Strählman N. 61), Tyrösta (sama N. 3). Puurtaminen näkyy olevan peuhaamista, kulkemista niin kovasti, että kaikki tomu ynnä muu lentää.

6:s ja 7:s lis.: *Mie oon mies* --- *Parempi meren kivellä* --- Kosemkinasta (Länkelä II s. 9).

8:s lis.: *Löi tuo osmolla oritta* --- Sakkulasta Käkisalmen puolella (Ahlqvist vihko A, VII s. 5). Osman solmu on Lönnrot'in sanakirjassa jonkunlainen mutkikas solmunlaji; kenties siis tässä on lyhentämällä käytetty osmo solmupiiskan asemesta.

9:s lis.: *Vilahutti verkaviitat* --- Länsi-Inkeristä (Törneros N. 218), Lempaalasta (Slöör VIII N. 2), Kosemkinasta (Länkelä II s. 9), Pyhäjärveltä Käkisalmen seudulta (Ahlqv. A, III s. 10).

10:s lis.: *Neito vierehen* --- Lempaalasta (Slöör VIII N. 2), Kosemkinasta (Länkelä II s. 9). Ensimmäinen rivi on käsikirjoituksissa: *Neito korjahan kavahti* t. m. Sillä Inkerin toisinoissa Kullervo (tai oikeastaan Tuurikkinen) ei väkisin koppaakaan tyttöä rekeensä, vaan houkuttaa hänet kullalla. Tässä oli siis täytynyt tehdä pieni muutos. Toiseenkin riviin on pantu *kepeä* sen sijaan kun käsikirjoituksessa on *kuiva*; muuten olisi kahdessa värssyssä peräkkäin, (jotka ovat eri toisinoista otetut), ollut sama sana.

11:s lis.: *Mikä käs'* --- Lempaalasta (Slöör VIII N. 2).

12:s lis.: *Tuo löi kahta kämmentänsä* --- Länsi-Inkeristä (Törneros N. 218), Vuoleelta (Saxb. N. 294) y. m. Kolmas värssy on käsikirjoituksissa: *Niinkuin kahta kalman kantta t. laivan kantta*. Edellinen sana löytyy seuraavassa, toisesta toisinnosta otetussa värssyssä, jälkimmäinen tässä juhlallisessa paikassa nostaisi naurua. Siitä syystä olen käyttänyt *arkun*-sanaa, joka kuitenkin kalmalle eli haudalle on likeistä sukua.

13:s lis.: *Oman eukon* --- Lempaalasta (Slöör VIII N. 2).

14:s lis.: *Kotihin ajoi* --- Vuoleelta (Saxb. N. 294). Mielestäni voimallisempi kuin ennen painetut värssyt.

15:s lis., ensimmäinen kapp.: *Hyppäsi hyvän selästä* --- on Sakkulasta (Ahlqv. A, VI s. 11) ja Vuoleelta (Saxb. N. 294). Ensimmäiset molemmat rivit olen täyteen lisännyt. — Toinen kappale: *Kull. Astui tuimana tupahan* --- Vuoleelta (Saxb. N. 294), Raudulta Käkisalmen seudulla (Ahlqv. A, XI s. 2) ja Lempaalasta (Slöör VIII N. 2). Pökeä on Lönnot'in sanakirjan mukaan = ylpeä. *Ei olis silmien sijoja* (käsikirjoituksessa: *sijaista*; sillä Inkerissä aina käytetään vähennysmuotoja, missä pohjoisilla runo-aloilla pitkä voakaali on jakautunut,) osoittanee, ettei hän julkene mihinkään katsahtaa.

16:s ja 17:s lis.: *Jo tuosta emo pelästyi* --- *Mit' olet tehnyt, poikaseni* --- Lempaalasta (Slöör VIII N. 2) Sakkulasta (Ahlqv. A, VI, s. 11, VII s. 5). Rivin: *Taasen poialta* --- olen lisännyt.

18:s lis.: *Voi emoni ehtoiseni* --- Lempaalasta (Slöör VIII N. 2), Vuoleelta (Saxb. N. 294), Sakkulasta (Ahlqv. A, VI, s. 11, VII s. 5), Raudulta (Ahlqv. A, XI s. 2). Käsikirjoituksessa oikeastaan: *Kun on kullia isoni* --- joka kuitenkin on epäselvää.

19:s lis.: *Omän marjasen makasin* --- Vuoleelta (Saxb. N. 294), Kosemkinasta (Länkelä II s. 9).

Kuudenteen runoon:

1:n lis., ensimmä. kappale: *Lausui näin, sanoiksi virkki* --- Vuoleelta (Saxb. N. 294), Lempaalasta (Slöör VIII N. 2). Minun lisäämäni ovat: *Lausui näin* --- ja *Matkoilleni* ---. Tani on oikeastaan virsu. Toinen kappale: «*Jo alkoi emo kysellä* --- Vuoleelta (Saxb. N. 294). — Kolmas kappale: *Kull. Tuopa vasten* --- otettu painetun Kalevalan 34 runosta, v. 113—122.

2:nen lis., ensimmä. kappale: *Kull. Sütä suorikse sotahan* --- Lempaalasta (Slöör VIII N. 2), Vuoleelta (Saxb. N. 294), Raudulta (Ahlqv. A, XI s. 2). Ensimmäiset kolme riviä ovat uudestaan kerrotut tämän runon alusta. Minun lisäämäni on rivi: *Matkoillensa* --- Toinen ja kolmas kappale: *Jo meni sepon* --- *Ei seppo sitä pahempi* Kosemkinasta (Länk. VII s. 11, toisinto), ja luultavasti Vienan läänistä (Europaeus K, s. 164). Käsikirjoituksessa on: *miekka miestä myöten*. Tähän on pantu *keiho*, koska Lönnrot'in käyttämässä toisinnossa miekka saadaan taivaasta. — Neljäs, viides ja kuudes kappale: *Kull. Jo tuossa rukoelevi* --- *Miekka pilvistä* --- *Kull. Sai on miekan mielehisen* --- Koko neljäs ja alku kuudetta kappaletta ovat tähän siirretyt tämän runon 238—44:stä värssyistä. Rivi: *Jo tuossa rukoelevi* on minun lisäämäni. Samoin kuudennen kappaleen molemmat viimeiset rivit ovat muodostetut Kalevalassa muualla käytetyistä värssyistä. Keskimäinen kappale on otettu puoskarin luvusta (Kerimäeltä, Lönnrot Q s. 13). Samoin muutamat rivit viimeisestä kappaleesta. Toisia rivejä olen saanut eräästä loitsusta (Suomen Karjalasta, Lönnrot Q, s. 94, joka paikka kuitenkin nyt on jollakin tavalla kadonnut siitä vihkosta). Tässä loitsussa Istervo (toisissa toisainnoissa Lispervo, Vanha Kaleva tai Kullervo) menee sotaan ja hioo aseitaan; niistä tipahtaa hiukan tinaa, josta hammasmato syntyy. Molemmissa luvuissa on epillinen aine nähtävästi myöhempää lisäystä. — Seitsemäs kappale: *Jo otti keihon* --- on melkein kokonaan eräästä Raudun runosta (Ahlqv. A, X s. 18), jossa Kullervo kysyy jokaiselta kodissansa, mitä he antavat hänelle avuksi sotaan. Veli silloin antaa miekan reideltähän j. n. e. Mutta koska Lönnrot'in käyttämässä toisinnossa kotolaiset melkein kaikki ovat tylyt Kullervolle, olen, voidakseni tätä paikkaa käyttää, tehnyt sen muutoksen, että Kullervo itse ottaa aseet. Ensimmäinen rivi on yhdestä hammasmadon luvun toisinnosta (Suistamolta, Ahlqv. B, V. s. 27). Heitukainen miekka näkyy olevan reideltä riippuvainen, heiluvainen. — Kahdeksas ja yhdeksäs kappale: *Seppyyeni* --- *Ei seppo sitä pahempi* --- Kosemkinasta (Länkelä VII s. 11, toisinto). — Kymmenes kappale: *Kull. Meni*

talliin mäelle - - - Länsi-Inkeristä (Törneros N. 235, lyyrillisestä sotalaulusta), Raudulta (Ahlqv. A, X s. 18, samalla tavoin muutettuna kuin ylempänä veljen lahjasta puhuttaessa selitettiin). Toksovasta Pohjois-Inkerissä (Saxb. N. 718). Rivin: *Säkeniä säärivarret* olen lisännyt toisesta Kalevalan paikasta; rivit: *Pisti suuhun ja: Selkähän* - - - ovat omatekemäni. Käsikirjoituksessa on oikeastaan: *Siellä on seitsen kenkestiä* (nähtävästi *hengestiä* = oritta). Paatti on vaalean-karvainen hevonen. — Yhdestoista kappale: *Emo poialta kysyvi* - - - Raudulta (Ahlqv. A, IX s. 23).

3:s lis.: *Jo karkas laukin lautasille* - - - Raudulta (Ahlqv. A, IX s. 23 ja XI s. 2), Länsi-Inkeristä (Törner. N. 235, 236, lyyrillisistä sotalauluista). Käsikirjoituksessa on viimeinen värssy Ahlqvist'in toisinnossa: *Keskimmäiset leikatahan*, Törneros'illa: *heitetähän*. Edellinen on selvä erehdys, jälkimmäinen ei kuitenkaan sen virolaisen toisinnon vertainen (Kalevipoeg r. IX v. 337), josta tämän rivin olen ottanut. Rivi: *Vieläpä vanhin* - - - on minun lisäämäni. *Eikä raisu* - - - on vasten kielipollisia sääntöjä, mutta kuitenkin kansan suusta kirjoitettu. Samoin: *Ällös jääkö jälkimmäisnä* (= jälkimmäiseksi).

4:s lis.: *Tinatuppi, vyö hopea* - - - lauletaan yli koko Inkerin ja Viipurin läänin kaakkois-osan, esim. Sakkulassa (Slöör III N. 31).

5:s lis. ensimmäinen kappale: *Ajoi suurta Suomen maata* - - - Länsi-Inkeristä (Törner. N. 176, 218). Käsikirjoituksissa rahvas oikeastaan sanoo: *«Mikä tämä mies musikka?»* Sijaan olen pannut tytön huudahuksen muutamista Laatokan puolen ballaadeista, joissa Kullervo, kosiessaan yht' aikaa päivän ja kuun kanssa, voittaa molemmat kilpaveljensä. Esim. Pyhäjärveltä ja Raudulta (Ahlqv. A, IV s. 5, VIII s. 7). Rivit: *Ori alla* - - - ja *Ise päällä* - - - ovat otetut virolaisesta Kalevinpojasta (r. 17 vv. 110, 112), jossa tämän kulusta on inkeriläisen kanssa ylimalkaan yhtäpitävä, mutta paljoa täydellisempi ja komeampi toisinto. — Toinen kappale: *Kull. Ajoi suurta Suomen maata* - - - Järvenperän kylästä, luultavasti Soikkulassa (Groundstr. N. 201) ja Kosemkinasta (Länk. I s. 51). Rivit: *Paistoi kultainen* - - - *Suven syömättä* - - -, *Aastajanki* - - - sekä viimeiset kaksi ovat Kalevinpojasta (r. 17 vv. 114, 133, 134, 139, 140). Lintilääppä (Venäjältä lainattuja sanoja) on = nauhahattu. — Kolmas, neljäs ja viides kappale: *Kull. Vielä vilkaisi takaisin* - - - *Kull. Tuo sanoi* - - - *Ei noita veroista* - - - Lempaalasta (Slöör VIII N. 2), Vuoleelta (Saxb. N. 294), Kosemkinasta (Länk. II s. 9) Sakkulasta ja Raudulta (Ahlqv. A, VI s. 11, XI s. 2). Käsikirjoituksissa on: *Tuurituaisen karjan alla*, koska Inkerissä sisaren turmelija ei vielä ole sulautunut yhteen Kullervon kanssa. Omalisäämäni ovat rivit: *Vielä vilkaisi* - - - ja:

Tuo sanoi ---. *Pois kotoa vietäessä* --- on niin-ikään minun tekemäni. Käsikirjoituksissa on: *taloa häviittäessä*, jonka värssyn, pikkuisen muuttuna, olen käyttänyt vähän alempana. Samoin oikeastaan: *arvoajat*, ei arvojat. — Puura (*бypa*) on ruskea lehmä; orikko Viroksi merkitsee kuohittua urosaa sikaa; oprakka (*оброкъ*) on vero. — Kuudes kappale: on kerrottu uudestaan ennen painetun runon 155—162:sta värssyistä. Rivi: *Uhaten* --- löytyy yleisesti tähän kuuluvissa Inkerin runoissa.

6:s—12:s lis.: *Tuo oli vanha* --- *Likavett' on* --- *Etsipäs kylästä* --- *Alla suun* --- *Sitten silkkihin* --- *Kun lienevi maisin* --- *Mies musta* --- löytyvät hyvin monessa Inkerin sekä Käkisalmen puolen toisinnossa, esim. Sakkulasta ja Lempaalasta (Slöör III N. 31, VIII N. 6), Vuoleelta (Saxb. N. 65, 266). Syy näiden valitsemiseen on ollut se, että ne mielestäni vielä paremmin osoittavat Kullervon ylenkatsetta toiselta ja rakkautta toiselta puolelta. *Portaan alla* on vasten runomittaa, mutta käsikirjoituksen mukaista.

13:s lis.: *Kull. Uhaten meni sotahan* --- Lempaalasta (Slöör VIII N. 2), Soikkulasta ja Kosemkinasta (Länk. VII s. 11). Käsikirjoituksessa Unto sanoo: *Tuo on Moskovan molotsa, Narvan kaaren kaupannimesi, Iivolinnan isvosikka*. Näiden uuden-aikaisuutensa ja naurattavaisuutensa tähden mahdottomain värssyyn sijaan pannut ovat otetut osaksi rahvaan ihmettelemisestä, kun Kullervo kulkee sotaan, Länsi-Inkeristä, (Törner. N. 176), osaksi sisaren vastauksesta Kullervolle (Kosemkinasta, Länkelä II s. 9). Viimeiset pari riviä on tässä runossa ylempää otetut.

14:s lis.: *Sol' oli maalla* --- Länsi-Inkeristä (Törner. N. 227, 231, 233—6. lyyrillisistä sotalauluista). Käsikirjoituksessa: *Pyssyn pylke, miekan helke*, joka oli kovin nyky-aikaista. Urme = hurme I. veri.

15:s lis.: *Kylä miss' on ennen ollut* --- useissa Inkerin ja Laatokan puolen ballaadeissa, esim. Pyhäjärveltä Käkisalmen puolella (Ahlqv. A, V s. 25) ja luultavasti Impilahdelta (Polén N. 191).

B.
H.

~~N° 968.~~
SES

Toinen

64

(1182)

Suomalaisen Kirjallisuuden Seuran Kirjasto

106 000 9130

